

Magyarország: Tréning kézikönyv & Monitoring eszköztár

DIS-CONNECTED:

FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ NŐK

ÉS GYEREKEK ELLENI ERŐSZAK

MEGELŐZÉSE INTÉZMÉNYEKBEN ÉS

KÖZÖSSÉGI ALAPÚ

SZOLGÁLTATÁSOKBAN

101049690- DIS-CONNECTED

Disability-based connected facilities and programmes for prevention of violence against women and children (101049690 – CERV-2021-DAPHNE)

MAGYARORSZÁG: Tréning kézikönyv & Monitoring eszköztár

03.02.2025

Validity Alapítvány

**Co-funded by
the European Union**

A kifejtett nézetek és vélemények kizárólag a szerző(k) sajátjai, és nem feltétlenül tükrözik az Európai Unió vagy az Európai Bizottság véleményét. Ezekért sem az Európai Unió, sem a támogatást nyújtó hatóság nem tehető felelőssé.

Tartalomjegyzék

Bevezetés	4
A DIS-CONNECTED-ről.....	4
A fogyatékossgal élő nők és gyermekek védelme a bántalmazással szemben	4
TRÉNING KÉZIKÖNYV.....	7
A tréning célja.....	7
A tréning tartalma.....	7
Függelék - Értékelő űrlapok.....	19
i) Előképzés.....	19
ii) A képzés után.....	22
MONITORING ESZKÖZCSOMAG.....	25
Monitoring technikák	25
1. Terepi megfigyelés - ellenőrző lista (Lásd még a Monitoring módszertan 32-39. oldalát).	25
2. Potenciális bántalmazási helyzetek megfigyelése bentlakásos és elkülönített, nem bentlakásos környezetben (lásd még a „2. módszer: Megfigyelés” című részt a Monitoring módszertanban).	26
3. Dokumentációs vizsgálat - ellenőrző lista (Lásd még a „3. módszer: A dokumentáció áttekintése” című részt a Monitoring módszertanban.)	28
4) A különösen veszélyeztetett helyzetű ellátást igénybe vevők azonosítása - ellenőrző lista ...	32
5) A fogyatékossgal élő gyermekekkel és fogyatékossgal élő nőkkel való beszéd és kapcsolattartás alapelvei	35
Fogyatékossgal élő gyermekek és a fogyatékossgal élő gyermekekkel foglalkozó személyzet megkérdezése	36
a) Fogyatékossgal élő gyermekek megkérdezése	36
b) Fogyatékossgal élő gyermekekkel foglalkozó személyzet megkérdezése	37
Fogyatékossgal élő nők és a fogyatékossgal élő nőkkel foglalkozó munkatársak megkérdezése....	40
a) Fogyatékossgal élő nők megkérdezése	41
b) Fogyatékossgal élő nőkkel foglalkozó munkatársak megkérdezése	42
Példák egyéb monitoring eszközökre	46

BEVEZETÉS

A DIS-CONNECTED-RŐL

A Disability-based Connected Facilities and Programmes for Prevention of Violence against Women and Children (DIS-CONNECTED)¹ című projekt központjában azok a pszichoszociális és/vagy értelmi fogyatékossgal élő nők és gyerekek állnak, akik erőszak áldozataivá váltak az őket ellátó létesítményekben vagy programokban. A projekt multidiszciplináris együttműködési és válaszadási protokollt hoz létre a bűnüldöző szervek, a szolgáltatók és az áldozatsegítők részvételével, hogy elősegítse a pszichoszociális és/vagy értelmi fogyatékossgal élő nők és gyermekek elleni erőszak megelőzését, korai felismerését és az erőszak elleni védelmet. A projekt fő céljai az alábbiak:

- Az erőszak bejelentésének fejlesztése a kapcsolódó tudásanyag bővítése révén és a mentális fogyatékossgal élő nők és gyermekek elleni erőszakkal kapcsolatos monitorozás javításával a létesítményekben és programokban;
- A független szakemberek kapacitásának bővítése a mentális fogyatékossgal élő nők és gyermekek elleni erőszak megelőzése, felderítése, valamint a bejelentés és a jogorvoslat megkönnyítése érdekében;
- A folyamatos, több szakterületet érintő jelentéstételi és válaszmechanizmusok javítása gyakorlati protokollok révén;
- A szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása gyakorlati protokollok és hozzáférhető online geoinformatikai térképek kidolgozásával, amelyek megmutatják, hogy az áldozatok hova fordulhatnak támogatásért.

A projekt Bulgáriában, Magyarországon, Litvániában, Portugáliában és Szlovákiában kerül megvalósításra 2023 márciusa és 2025 februárja között.

A fogyatékossgal élő nők és gyermekek védelme a bántalmazással szemben

Ez a kézikönyv az Ön erőfeszítéseit hivatott támogatni a pszichiátriai kórházakban, szociális otthonokban lakó vagy szegregált, nem bentlakásos szolgáltatásokhoz hozzáférő fogyatékossgal élő nők és gyermekek védelmében. A monitoring módszertannal együtt átfogó útmutatóként szolgál, amely biztosítja a hatékony monitoring látogatások lebonyolításához szükséges ismereteket és eszközöket. A cél annak biztosítása, hogy ezek az egyének megfelelő, az életkor, a nem és a fogyatékossg szempontjából érzékeny, visszaélésektől és hátrányos megkülönböztetéstől mentes támogatásban részesüljenek.

A téma megismerése

¹ *Fogyatékossgal alapú összekapcsolt létesítmények és programok a nők és gyermekek elleni erőszak megelőzésére (DIS-CONNECTED)*

A fogyatékossgal élő nők és gyermekek fokozottan ki vannak téve a fizikai és érzelmi bántalmazás kockázatának olyan tényezők miatt, mint a kommunikációs akadályok, a lítált mobilitás és a gondozóktól való függés. Ezek a sérülékenységek a bántalmazás felismerése vagy bejelentése terén is kihívást jelenthetnek. Ez a kézikönyv hangsúlyozza az Ön szerepének fontosságát e kockázatok kezelésében az alapos monitorozás és érdekérvényesítés révén.

Irányelveink

Ez a kézikönyv négy alapelvre épül:

- *Ügyfélközpontú megközelítés:* A fogyatékossgal élő nők és gyermekek jólétét helyezzük előtérbe. Minden monitoring erőfeszítés arra törekszik, hogy megértsük tapasztalataikat, tiszteletben tartsuk autonómiájukat, és támogassuk őket abban, hogy hangot adjanak szükségleteiknek és aggodalmaiknak.
- *Trauma-informált módszerek:* Felismerjük, hogy sok egyén a múltban bántalmazást élhetett át. Megközelítésünk az érzékenységet helyezi előtérbe, elkerüli a retraumatizálást, és elősegíti a biztonságos és támogató környezetet a nyilvánosságra hozatalhoz.
- *Együttműködés és átláthatóság:* A hatékony monitoring megköveteli a létesítmény személyzetével, a családokkal és a szélesebb közösséggel való együttműködést. Támogatjuk a nyílt kommunikációt, a jelentéstétel átláthatóságát és az együttműködésen alapuló megközelítést, amely lehetővé teszi a pszichoszociális és/vagy értelmi fogyatékossgal élő nők és gyermekek által elszenvedett erőszak megelőzését, korai felismerését és védelmét.
- *Emberi jogi keretrendszer:* A fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezményben (CRPD) rögzített alelvek vezérlik monitoring erőfeszítéseinket. Arra törekszünk, hogy a fogyatékossgal élő nők és gyermekek gyakorolhassák az élethez, a szabadsághoz, a biztonsághoz és az erőszakmentességhez való alapvető jogukat.

A kézikönyv felépítése

Ez a kézikönyv két fő részből áll:

1. *Képzési kézikönyv:* Átfogó csomagot nyújt az emberi jogi megfigyelők hatékony képzésének lebonyolításához, beleértve a képzési ütemtervet, a napirendre és a képzési tartalomra vonatkozó javaslatokat és gyakorlati csoportgyakorlatokat. A mellékletek tartalmazzák a képzés előtti és utáni értékelő űrlapokat.
2. *Monitoring eszközkészlet csomag:* Az eszközkészlet célja, hogy strukturált megközelítést biztosítson a monitorozáshoz, számos ellenőrzési listát és iránymutatást kínálva, amelyek segítenek a potenciális kockázatok azonosításában és kezelésében. A csomag a következő kulcsfontosságú erőforrásokat tartalmazza:
 - Ellenőrző listák a terepen történő megfigyelésekhez a környezeti tényezőkre összpontosítva
 - Ellenőrző lista a lehetséges bántalmazási helyzetek megfigyeléséhez

- Ellenőrző lista a különböző típusú intézményekben, többek között pszichiátriai kórházakban, szociális otthonokban, gyermekvédelmi intézményekben/családjellegű bentlakásos létesítményekben és szegregált, nem bentlakásos szolgáltatásokban található dokumentumok tanulmányozásához.
- Ellenőrző lista a különösen veszélyeztetett helyzetű ellátást igénybe vevők azonosításához
- A fogyatékossgal élő gyermekekkel és nőkkel való kapcsolattartás alapelvei
- Ajánlott interjúkérdések és témák a fogyatékossgal élő gyermekek és a fogyatékossgal élő gyermekekkel foglalkozó munkatársak számára, valamint ajánlott kérdések és témák a fogyatékossgal élő nők és a fogyatékossgal élő nőkkel foglalkozó munkatársak számára.

TRÉNING KÉZIKÖNYV

A tréning célja

A kézikönyv általános célja, hogy információkat és eszközöket nyújtson, amelyek segítségével a DIS-CONNECTED projekt keretében létrehozott multidiszciplináris monitoring csoportok a nők és gyermekek elleni erőszak megelőzését, korai felismerését és kezelését célzó monitoring látogatásokat végeznek. Ez a kézikönyv a WHO QualityRights Tool Kit (2012), az Ithaka Toolkit (2010), az Isztambuli Jegyzőkönyv (2022) és a CHARM Tool Kit (2017) tartalmából inspirálódott.

Ez a kézikönyv egy interdiszciplináris módszertan köré épül, amelyet az emberi jogok átfogó monitorozására fejlesztettek ki olyan bentlakásos és szegregált, nem bentlakásos intézményekben, ahol értelmi és/vagy pszichoszociális fogyatékkal élő nők és gyermekek élnek. A kézikönyv a Monitoring kézikönyv tartalmán alapuló struktúrát határoz meg a csoportok képzéséhez. A kézikönyv az interdiszciplináris csapatok ismereteinek, készségeinek és attitűdjeinek fejlesztésére összpontosít, hogy felkészítse őket az emberi jogok monitorozására.

Az emberi jogok és a monitoring elméleti aspektusait különböző interaktív feladatokkal kombináljuk, hogy átfogó, interaktív képzési élményt nyújtson a csapatok számára. A képzési módszerek közé tartozik az előadások tartása gyakorlatokkal, esettanulmányokkal és csoportos feladatokkal való ötvözve. A monitoring csapatokban tapasztalati szakértők is részt vesznek, ezért a képzés és a szórólapok könnyen olvasható anyagokat is tartalmaznak.

A tréning **céljai** a következők:

1. A nemzetközi emberi jogi keretrendszer, az értelmi és/vagy pszichoszociális fogyatékkal élő nők és gyermekek jogainak, valamint az államok kötelezettségeinek bemutatása (különösen: a kínzástól és a bántalmazástól való mentesség és a közösségi élethez való jog). Kritikusan gondolkodni az intézményi elhelyezésről, mint az emberi jogok megsértéséről.
2. Tájékoztatás nyújtása a bántalmazás sajátos formáiról, amelyeket az értelmi és/vagy pszichoszociális fogyatékkal élő nők és gyermekek az intézményekben és a szegregált, nem bentlakásos intézményekben tapasztalhatnak.
3. Megismertetni a résztvevőkkel az emberi jogok monitorozásának módszertanát.
4. A résztvevők számára útmutatást nyújtani a monitorozás gyakorlati szempontjaival kapcsolatban, beleértve az ügyfelekkel és a személyzettel való kommunikációt, a megfigyelést, a dokumentáció értékelését, az információk triangulálását stb.
5. Egy intézményben vagy egy elkülönített, nem bentlakásos környezetben tett monitoring látogatás megtervezése és előkészítése, a szerepek és feladatok kiosztása.

A tréning tartalma

A képzés időtartama egy nap, 6-8 óra. Az optimális tanulás érdekében azonban elengedhetetlen a rugalmas időbeosztás fenntartása. A képzés kettős célt szolgál: a résztvevőknek a bántalmazás/erőszak hatékony monitorozásához szükséges gyakorlati készségekkel és módszerekkel való felvértezése, valamint a

magabiztos monitorozáshoz szükséges kompetenciák fejlesztése. Az alábbi vázlat egy keretet nyújt a facilitátorok számára, amelyet a tervezéshez használhatnak. A tanulás hatásának maximalizálása érdekében a foglalkozásokat úgy terveztük meg, hogy azok kiemelten interaktívak legyenek. A foglalkozásokat tapasztalt monitorozóknak és facilitátoroknak kell vezetniük, tapasztalati szakértők bevonásával. Az egyes foglalkozások leírása rövid, hogy a moderátorok rugalmasan választhassák ki azokat a módszereket, amelyek a legjobban illeszkednek az adott résztvevői csoporthoz. Minden egyes foglalkozás tartalmazza a vonatkozó erőforrások listáját. A moderátorokat arra szeretnénk ösztönözni, hogy fedezzék fel és használják fel a nemzeti nyelveken rendelkezésre álló további forrásokat. A vázlatot követően egy részletesebb rész foglalkozik a képzési programba beépíthető különböző interaktív feladatokkal. [\(Lásd még a „3. lépés: A monitoring csapat képzése” című részt a Monitoring módszertanban\).](#)

1. Időbeosztás

9:00 - 9:30: Regisztráció

- Regisztráció

9:30 - 10:00: Vendégek fogadása és a képzés előtti tudásfelmérés

- Bevezetés a képzési programba
- Célok és napirend áttekintése
- A résztvevők bemutatása
- A belépési ismereteket tartalmazó kérdőív kitöltése

10:00 - 11:00: Bántalmazás intézményi keretek között

- Tapasztalati szakértő története
- A bántalmazás meghatározása és típusai
- A bántalmazás jelei és tünetei fogyatékkal élő gyermekeknél és nőknél
- A bántalmazás hatása az áldozatokra

11:00 - 11:15: Szünet

11:15 - 12:15: Jogi normák és szabványok

- Nemzetközi emberi jogi keretrendszer
- Nemzeti jogalkotás és szabályozás
- Jelentési mechanizmusok és jogi kötelezettségek

12:15 - 13:00: Ebédszünet

13:00 - 14:00: Az emberi jogi monitorozás alapelvei

- Egy emberi jogi monitorozó története
- Az emberi jogi monitorozás alapelvei (jó és rossz tapasztalatok megosztása)

14:00 PM – 15:00 Esettanulmányok és csoportmunka

- Valós életből vett esettanulmányok bemutatása
- Csoportos megbeszélés és elemzés
- Interaktív gyakorlatok a bántalmazások azonosításáról és az azokra való reagálásról
- Eredmények ismertetése

15:00 - 15:15: Szünet

15:15 - 16:30: A nyomon követés és értékelés jó gyakorlatai

- Monitoring tervek kidolgozása
- Hatékony interjúk és megfigyelések lefolytatása
- A megállapítások dokumentálása és jelentése (a monitoringjelentés sablonjának bemutatása)

16:30 - 16:45: A képzés utáni tudásfelmérés

- A kilépési ismereteket tartalmazó kérdőív kitöltése

16:45 - 17:00: Összegzés és visszajelzés

- A legfontosabb pontok összefoglalása
- Visszajelzési űrlapok összegyűjtése
- Záró megjegyzések

2. Prezentáció vázlat

1. dia: Címdia

- Képzés címe
- Dátum
- Előadó neve

Előadói jegyzet: Az előadásban a fogyatékossgal élő emberek által tapasztalható bántalmazás különböző formáit, a bántalmazás jeleit és tüneteit, valamint a bántalmazás bejelentésének módját fogjuk megvitatni. Megvizsgálunk néhány olyan kihívást is, amellyel a fogyatékossgal élő emberek a bántalmazás bejelentése során szembesülnek.

2. dia: A képzési célok áttekintése

- A bántalmazás jeleinek azonosítása: a bántalmazás különböző típusainak megismerése és azok konkrét jelei a fogyatékossgal élő áldozatok esetében.
- A bántalmazás hatásának megértése: a bántalmazás azonnali és hosszú távú következményeinek vizsgálata a fogyatékossgal élő nőkre és gyermekekre nézve.
- A jogi keretek megismerése: a fogyatékossgal élő embereket a bántalmazással szemben védő nemzetközi egyezmények és nemzeti jogszabályok ismertetése.

- A bántalmazás bejelentése: a jelentési mechanizmusok és a bántalmazás bejelentésével kapcsolatos jogi kötelezettségek teljesítésének megismerése.
- A monitoring gyakorlatok kialakítása: A visszaélések megelőzése érdekében hatékony monitoring tervek végrehajtásához szükséges technikák elsajátítása.

Előadói jegyzet: A képzésnek több fő célkitűzése van. Áttekintjük a bántalmazás különböző formáit, azt, hogy hogyan ismerhetjük fel a jeleit a fogyatékossgal élő személyeknél, és a bántalmazás hosszútávú hatásait az áldozatokon. Felfedezzük továbbá azokat a nemzetközi és nemzeti jogi kereteket, amelyek védik ezt a sérülékeny csoportot. Megtanuljuk a megfelelő bejelentési eljárásokat és jogi kötelezettségeket, valamint a hatékony monitoring tervek kidolgozására és végrehajtására vonatkozó stratégiákat, hogy megelőzzük a visszaélések kialakulását.

3. dia: A bántalmazás megértése

- A bántalmazás meghatározása és típusai
- Jelek és tünetek

Definíció: A bántalmazás fizikai, érzelmi vagy szexuális ártalom szándékos okozása, elhanyagolás, kizsákmányolás vagy fizikai, érzelmi, mentális... impulzusoktól való megvonás.

A bántalmazás típusai:

- Fizikai bántalmazás: Ütés, pofon, rúgás, csípés vagy bármilyen fizikai kontaktus, amely fájdalmat vagy sérülést okoz.
- Szexuális bántalmazás: Bármilyen nem kívánt szexuális kapcsolat, beleértve a szexuális zaklatást és a nemi erőszakot.
- Érzelmi bántalmazás: Kiabálás, szidalmazás, fenyegetés, megalázás, elszigetelés és manipuláció.
- Elhanyagolás: A szükséges ellátás, például az étel, a víz, az orvosi ellátás vagy a higiéniai segítségnyújtás visszatartása.
- Kizsákmányolás: Valaki fogyatékossgának kihasználása pénzügyi vagy személyes haszonszerzés céljából.

Jelek és tünetek:

- Fizikai sérülések, például zúzódások, vágások, égési sérülések vagy csonttörések.
- Viselkedésszerű változások - visszahúzódás, szorongás, depresszió, önkárosítás.
- Alvási vagy étkezési nehézségek.
- Megmagyarázhatatlan súlyingadozás.
- Ágybavizelés vagy nem a WC-be történő székletürítés.

Előadói jegyzet: A bántalmazás tág fogalom, amely különböző cselekményeket foglal magában. Ez az ártalom szándékos okozása fizikai, érzelmi vagy szexuális eszközökkel, elhanyagolással, kizsákmányolással vagy megfosztással. A fogyatékossgal élő emberek különösen kiszolgáltatottak a gondviselőktől való esetleges függőségük miatt. A képzés a bántalmazás egyes típusaihoz kapcsolódó konkrét jeleket és tüneteket tárja fel,

segít felismerni azokat a fogyatékossgal élő személyeknél. Ezek a jelek lehetnek fizikai sérülések, visszahúzódás, szorongás, alvási vagy étkezési szokások megváltozása, sőt, akár önkárosítás is.

4. dia: A bántalmazás hatása

- Hatások az áldozatokra
- Hosszú távú következmények

Azonnali hatások:

- Fizikai sérülések és egészségügyi problémák.
- Érzelmi trauma, félelem és szorongás.
- Nehézségek a másokban való bizalom és a kapcsolatok kialakításában.
- A társas tevékenységektől való visszahúzódás.
- Depresszió és öngyilkossági gondolatok.

Hosszútávú következmények:

- Hosszan tartó fizikai és mentális egészségügyi problémák.
- Tanulási nehézségek.
- Társadalmi elszigeteltség és kapcsolati problémák.
- A kábítószerrel való visszaélés megnövekedett kockázata.
- Nehézségek a függetlenség és a foglalkoztatás elérésében.

Előadói jegyzet: A bántalmazás áldozatokra gyakorolt hatásai pusztítóak és messzemenőek. Az áldozatok azonnali fizikai sérüléseket és egészségügyi problémákat, valamint súlyos érzelmi traumát, félelmet és szorongást tapasztalhatnak. A bántalmazás alááshatja a bizalmat, ami megnehezíti az egészséges kapcsolatok kialakítását és a társadalmi tevékenységekben való részvételt. Hosszú távon az áldozatok fizikai és mentális egészségügyi problémákkal, tanulási nehézségekkel, társadalmi elszigeteltséggel és kábítószerrel való visszaéléssel küzdhetnek. A függetlenség és a munkavállalás elérésének képessége is jelentősen veszélybe kerülhet.

5. dia: Jogi keretrendszer

- Nemzetközi egyezmények
- Nemzeti jogszabályok

Nemzetközi egyezmények

- A fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezmény (CRPD): Ez a mérföldkőnek számító egyezmény elismeri minden fogyatékossgal élő személy eredendő méltóságát és egyenlő jogait. Kifejezetten tiltja a fogyatékossgal élő személyekkel szembeni kizsákmányolást, erőszak és visszaélés minden formáját, beleértve azok nemi alapú vonatkozásait is (16. cikk).

Nemzeti jogszabályok: (Helyettesítse a fogyatékossgal élő embereket a visszaélésekkel szemben védő konkrét nemzeti jogszabályokkal kapcsolatos részletekkel. Rövid áttekintést vagy a legfontosabb pontokat kiemelő pontokat is megadhat)

- (Példa) Az időskori visszaélésekről és elhanyagolásról szóló törvény (USA): Védi az időskorú felnőtteket, beleértve a fogyatékossgal élő felnőtteket is, a bántalmazástól, elhanyagolástól és kizsákmányolástól.
- (Példa) Az Ön országának releváns törvénye: (Adja meg az országa vonatkozó nemzeti törvényeinek részleteit.)

Előadói jegyzet: Az olyan nemzetközi egyezmények, mint aCRPD, globális standardot állítanak fel a fogyatékossgal élő személyek jogainak védelmére. Ez az egyezmény kifejezetten tiltja az ellenük irányuló visszaélések minden formáját. Alapvető fontosságú, hogy ismerje az országa vonatkozó nemzeti jogszabályait, amelyek tükrözik ezeket a védelmeket, és konkrét jelentési eljárásokat vagy az elkövetőkre vonatkozó jogi következményeket vázolnak fel. (A nemzeti törvények példáját helyettesítse az Ön országára jellemző részletekkel).

6. dia: Jelentési mechanizmusok

- Hogyan lehet a visszaélést jelenteni
- Jogi kötelezettségek

Kötelező bejelentés: (Magyarázza el, hogy kinek kell jelentenie a feltételezett bántalmazást - szakemberek, például tanárok, szociális munkások, egészségügyi szolgáltatók stb.)

Jelentési csatornák: (Sorolja fel a bántalmazás bejelentésének különböző módjait - kitérve az intézményen belüli kijelölt személyeknek, hatóságoknak, a gyermekvédelmi szolgálatoknak, a bűnüldöző szerveknek stb. történő bejelentésre).

Titoktartás és támogatás: (Magyarázza el, hogyan biztosítják az áldozatok számára a titoktartás megőrzését, miközben segítséget nyújtanak nekik).

Előadói jegyzet: Sok szakember, mint például önök is, fel vannak hatalmazva arra, hogy bejelentést tegyenek. Ez azt jelenti, hogy törvényi kötelességük jelenteni a feltételezett bántalmazást az illetékes hatóságoknak. Megbeszéljük a rendelkezésre álló különböző bejelentési csatornákat, például az intézményen belül kijelölt személyzetet, a gyermekvédelmi szolgálatot vagy a bűnüldöző szerveket. Fontos tisztában lenni azzal, hogy az áldozatok számára hogyan tartják fenn a titoktartást, miközben biztosítják, hogy megkapják a szükséges támogatást.

7. dia: Az emberi jogok monitorozásának alapelvei

- 1. alapelv: Ne ártsunk
- 2. alapelv: Folyamatos párbeszéd a reformok érdekében
- 3. alapelv: Függetlenség és hitelesség
- 4. alapelv: Megbízható információk gyűjtése
- 5. alapelv: Az információk biztonságos tárolása és megosztása

Előadói jegyzet: Magyarázzon el néhányat a fent felsorolt legfontosabb elvek közül, hozzon gyakorlati példákat a résztvevők számára, és saját, monitorozói tapasztalatai alapján mondja el, hogy miért van szükség ezekre.

8. dia: Esettanulmányok bemutatása

- Az esettanulmányok áttekintése
- A csoportmunka céljai

Áttekintés: (Ismeresse röviden az esettanulmányokat, amelyeken a résztvevők csoportokban dolgoznak majd.)

Célok: (Magyarázza el a csoportmunka tanulási céljait az esettanulmányok alapján.)

(Példa) Azonosítsa bántalmazás jeleit az esettanulmány esetében.

(Példa) Határozza meg a helyzethez legmegfelelőbb jelentési mechanizmust.

Előadói jegyzet: Esettanulmányokon keresztül elmélyedünk a gyakorlati alkalmazásban. (Mutassa be röviden az esettanulmányokat, amelyeken a résztvevők csoportokban dolgoznak majd). A forgatókönyvek elemzésével tapasztalatot szerezhetnek a bántalmazás jeleinek felismerésében a fogyatékossgal élő embereket érintő konkrét helyzetekben. Magyarázza el a csoportmunka tanulási céljait az esettanulmányok alapján. Feladat lehet például a bántalmazás jeleinek azonosítása az esettanulmányban, valamint a legmegfelelőbb jelentési mechanizmus meghatározása.

9. dia: Legjobb gyakorlatok a monitorozáshoz

- Monitoring tervek kidolgozása
- Interjúk és megfigyelések lefolytatása

Monitoring tervek kidolgozása: (Magyarázza el, hogyan lehet hatékony monitoring terveket készíteni a visszaélések megelőzése érdekében).

- Rendszeres megfigyelések és interakciók a lakókkal.
- Orvosi feljegyzések és incidensjelentések áttekintése a potenciális gyanús jelek felismeréséhez.
- Nyílt kommunikációs csatornák biztosítása a lakók számára az aggályok bejelentésére.
- Képzés biztosítása a személyzet számára a visszaélések felismeréséről és bejelentéséről.

Interjúk és megfigyelések lefolytatása: (Magyarázza el a jó gyakorlatokat az interjúk és megfigyelések lefolytatására olyan fogyatékossgal élő személyekkel, akiknek nehézséget okozhat a verbális kommunikáció.)

- Segítő kommunikációs eszközök vagy módszerek használata.
- Nyugodt és privát környezet kialakítása.
- Nyitott kérdések feltevése és a nonverbális jelzésekre való odafigyelés.

Előadói jegyzet: A hatékony felügyeleti tervek kidolgozása és végrehajtása kulcsfontosságú a visszaélések megelőzésében. Ez magában foglalhatja a lakókkal való rendszeres megfigyeléseket és interakciókat, az orvosi feljegyzések és az incidensjelentések felülvizsgálatát a potenciális intő jelek szempontjából, valamint a lakók számára nyitott kommunikációs csatornák biztosítását az aggályok bejelentésére. Megbeszéljük továbbá a fogyatékossgal élő emberekkel való interjúk és megfigyelések elvégzésének legjobb gyakorlatait. Ezek közé tartozhat a segítő kommunikációs eszközök vagy módszerek használata, a nyugodt és privát környezet megteremtése, a nyitott kérdések feltevése és a nonverbális jelzésekre való odafigyelés.

10. dia: Összefoglalás és lezárás

- A fő tanulságok
- Következő lépések

Ez a dia összefoglalja a képzési program legfontosabb tanulságait. Ezek valószínűleg a következők lesznek:

- A fogyatékossgal élő nőket és gyermekeket érő bántalmazás különböző formái az intézményekben.
- A bántalmazás jelei és tünetei ebben a csoportban.
- A fogyatékossgal élő személyeket a bántalmazástól védő jogi keretrendszer.
- Hatékony bejelentési eljárások és a bejelentéssel kapcsolatos jogi kötelezettségek.
- A monitoring rendszer kialakításának és megvalósításának technikái.
- Az öngondoskodás fontossága az ezen az emberpróbáló területen dolgozó szakemberek számára.

Következő lépések:

Ez a dia arra ösztönzi a résztvevőket, hogy aktívan alkalmazzák a képzés során szerzett ismereteket és készségeket. Olyan javaslatokat tartalmazhat, mint például:

- A visszaélések felismerésére és a bejelentési eljárásokra vonatkozó rendelkezésre bocsátott források felülvizsgálata.
- A képzés tartalmának megbeszélése a kollégákkal és a felettesekkel.
- A csoportos gyakorlat során kidolgozott részlegspecifikus ellenőrzési tervek végrehajtása.
- Lehetőségek felkutatása arra vonatkozóan, hogy az öngondoskodás gyakorlatát beépítsék a napi rutinjukba.

További források:

Ez a dia a folyamatos tanuláshoz és támogatáshoz szükséges források átfogó listáját tartalmazza. Ezek közé tartozhatnak:

- A fogyatékossgal élő emberekkel szembeni visszaélések bejelentésére szolgáló weboldalak és segélyvonalak.
- Online képzési modulok és webináriumok a visszaélések felismeréséről.
- Mentális egészségügyi segélyvonalak és munkavállalói segítő programok elérhetőségei az öngondoskodás támogatására.

3. Interaktív feladatok

Esettanulmányok

1. esettanulmány: Egy fogyatékossgal élő gyermek

- Szcenárió: Egy fogyatékossgal élő gyermek fizikai bántalmazás jeleit mutatja.
- Feladat: A jelek azonosítása és intervenciók terv kidolgozása.
- Kérdések a beszélgetéshez: Melyek a bántalmazás jelei? Hogyan reagálnátok? Milyen lépéseket tennél a helyzet jelentése és kezelése érdekében?

A bántalmazás jelei

- Testi sérülések:
 - Írja le a konkrét sérüléseket (zúzódások, vágások, égési sérülések stb.) és azok helyét.
 - A sérülések újak vagy a gyógyulás különböző szakaszaiban vannak?
 - A sérülések véletlennek vagy szándékosnak tűnnek?
- Viselkedéssbeli változások:
 - A gyermek visszahúzódná, szorongóvá vagy félelmetessé vált?
 - Vannak-e változások az alvási vagy étkezési szokásokban?
 - A gyermek összeressen-e az érintéstől, vagy fél-e bizonyos emberektől?
- Közlések:
 - A gyermek közvetlenül vagy közvetve felfedte-e a bántalmazást (rajzok, játék vagy szavak formájában)?

Lehetséges gondviselők:

- Szülők/gondviselők: Ők lehetnek feltételezett bántalmazók?
- Ha nem, kik az elsődleges gondviselők?
- Előfordult-e családon belüli erőszak vagy kábítószerrel való visszaélés a háztartásban?

Kontextus:

- Élethelyzet: A gyermek stabil környezetben él?

- Iskolába járás: A gyermek iskolalátogatása rendszertelen volt, vagy viselkedésbeli változásokkal jellemezhető?
- Korábbi intézkedések: Volt-e korábban gyermekvédelmi szolgálatokkal való együttműködés?

Lehetséges cselekvési lehetőségek:

- A visszaélések bejelentése: Ki jelenti a bántalmazást (tanár, orvos, megbízott bejelentő)?
- Melyik szervhez fordulnak (gyermekvédelmi szolgálat, bűnüldöző szervek)?
- A biztonság garantálása: Hogyan biztosítható a gyermek biztonsága?

További megfontolások:

- Kommunikációs akadályok: Van-e a gyermeknek olyan kommunikációs korlátai, amelyek megnehezíthetik a bántalmazás felfedését?
- Fogyatékoság-specifikus aggályok: Vannak-e a gyermek fogyatékoságával kapcsolatos speciális sérülékenységek vagy kihívások, amelyek növelik a bántalmazás kockázatát?
- Vizsgálati kihívások: Hogyan nehezítheti a gyermek fogyatékosága a bántalmazás kivizsgálását?

2. esettanulmány: Egy fogyatékossgal élő nő

- Szcenárió: Egy fogyatékossgal élő nő beszámol a személyzet által elkövetett lelki bántalmazásról.
- Feladat: Értékelje a helyzetet és készítsen monitoring tervet.
- Kérdések a beszélgetéshez: Milyen bizonyítékokat keresne? Hogyan dokumentálná a megállapításait? Milyen intézkedéseket javasolna?

A bántalmazás:

- Konkrét példák: Melyek azok a konkrét dolgok, amelyeket a személyzet tagjai mondanak vagy tesznek, és amelyeket a nő bántalmazásnak tart? (pl. szidalmazás, fenyegetés, megalázás, gázlángolás (gaslighting), aggodalmainak elutasítása).
- Időtartam: Mióta tart ez a bántalmazás?
- Hatás: Hogyan hatott ez a bántalmazás a nőre érzelmileg és mentálisan?

Lehetséges további részletek:

- Tanúk: Van-e más lakó vagy személyzet, aki szemtanúja volt a bántalmazásnak?
- Korábbi jelentések: Jelentette-e a nő korábban a bántalmazást? Ha igen, mi volt az eredmény?
- A megtorlástól való félelem: Fél a nő attól, hogy mi fog történni, ha jelenti a bántalmazást?

Lehetséges cselekvési irányok:

- A visszaélések bejelentése: Kinek jelenti a nő a bántalmazást? (létesítményvezető, szociális szolgálat, fogyatékosjogi szervezet)
- Támogatásért való kiállás: Milyen támogatásra van szüksége a nőnek ahhoz, hogy biztonságban és tiszteletben érezze magát?
- Jogi lépések: Van-e lehetőség jogi lépések megtételére?

További szempontok:

- Függés a személyzettől: Mennyire támaszkodik a nő a személyzetre a mindennapi szükségleteinek kielégítésében?
- Kommunikációs akadályok: Vannak-e a nőnek olyan kommunikációs akadályai, amelyek megnehezíthetik a bántalmazás bejelentését?
- Hatalmi egyenlőtlenségek: Hogyan járul hozzá a nő és a személyzet közötti hatalmi dinamika a bántalmazáshoz?

Gyakorlat - „Hogyan birkózzunk meg kihívást jelentő helyzetekkel?”

Nyitótevékenység:

- Osszuk a résztvevőket kis csoportokra (3-4 fő). Osszunk ki egy listát a bántalmazás tanújaként fellépő lehetséges érzelmi reakciókról (pl. szomorúság, düh, frusztráció, tehetetlenség, bűntudat). Minden csoport megbeszéli, hogy milyen reakciókat tapasztalhatnak és miért.
- Gyűljünk össze újra nagycsoportként, és osszuk meg a kiscsoportos megbeszélések legfontosabb tanulságait.

Facilitálás:

- Ismertessük röviden az öngondoskodás fogalmát és annak fontosságát a kiégés megelőzésében és a mentális egészség megőrzésében.

Gyakorlat:

- Mutassunk be egy listát az öngondoskodási stratégiákról (testmozgás, mindfulness gyakorlatok, relaxációs technikák, hobbi, szeretteivel való időtöltés). A résztvevők egyénileg írjanak le 3 öngondoskodási stratégiát, amelyet jelenleg alkalmaznak vagy amelyeket szeretnének kipróbálni.

Csoportos beszélgetés:

- Kérjük meg néhány önként jelentkezőt, hogy osszák meg a csoporttal az egyik öngondoskodási stratégiájukat. Ösztönözzük a párbeszédet és a további stratégiák átgondolását. Adjunk át a szórólapokat, melyek további források tartalmazzak (pl. mindfulness-alkalmazások, relaxációs technikákat tartalmazó útmutatók).

- Röviden foglaljuk össze az öngondoskodás fontosságát a munkájuk szempontjából.
- Bátorítsuk a résztvevőket, hogy folytassák öngondoskodási terveik kidolgozását és megvalósítását.
- Adjunk egy listát a támogatást nyújtó erőforrásokról (mentális egészségügyi segélyvonalak, munkavállalói segítő programok).

Melléklet - Értékelő űrlapok

i) Előképzés

A RÉSZ: ALAPVETŐ ISMERETEK

Kérjük, értékelje jelenlegi tudásszintjét a következő témákban:

Téma	Nincs róla ismeretem	Alapvető ismeretekkel rendelkezem	Közepes mértékű ismeretekkel rendelkezem	Haladó szintű ismeretekkel rendelkezem
Jogi normák és standardok a fogyatékossgal élő nők és gyermekek védelmére a bentlakásos és szegregált nem bentlakásos intézményekben	☐	☐	☐	☐
A fogyatékossgal élő nők és gyermekek bántalmazásának jelei és tünetei	☐	☐	☐	☐
A bentlakásos és elkülönített, nem bentlakásos intézményekben történő bántalmazás jelentési mechanizmusai	☐	☐	☐	☐
Trauma-informált gyakorlatok	☐	☐	☐	☐
A bentlakásos és szegregált, nem bentlakásos	☐	☐	☐	☐

intézményekben történő monitoring és értékelés legjobb gyakorlatai				
---	--	--	--	--

Mik az elsődleges elvárásai a képzéssel kapcsolatban?

Kapott korábban képzést ezen témák bármelyikéről? Ha igen, kérjük, írja le a részleteket.

Mennyire magabiztos abban, hogy képes felismerni a pszichoszociális és/vagy értelmi fogyatékosággal élő nőkkel szembeni visszaéléseket és reagálni rájuk különböző helyzetekben?

Nem magabiztos	Valamennyire magabiztos	Magabiztos	Nagyon magabiztos
☐	☐	☐	☐

Mennyire magabiztos abban, hogy képes felismerni a pszichoszociális és/vagy értelmi fogyatékosággal élő gyermekek bántalmazását és reagálni azokra különböző helyzetekben?

Nem magabiztos	Valamennyire magabiztos	Magabiztos	Nagyon magabiztos
☐	☐	☐	☐

B RÉSZ: A KÉPZÉST MEGELŐZŐ ÖNÉRTÉKELÉS

Írja le, milyen korábbi tapasztalattal rendelkezik olyan létesítmények monitorozásában vagy értékelésében, ahol fogyatékkal élő nők és gyermekek tartózkodnak.

Nevezze meg azokat a konkrét kihívásokat, amelyekkel ebben a szerepkörben szembesült vagy várhatóan szembesülni fog.

Milyen további témákat vagy kérdéseket szeretne, hogy a képzés tartalmazzon?

ii) A képzés után

A RÉSZ: MEGSZERZETT ISMERETEK

Kérjük, a képzés után értékelje tudásszintjét az alábbi témakörökben:

Téma	Nincs róla ismeretem	Alapvető ismeretekkel rendelkezem	Közepes mértékű ismeretekkel rendelkezem	Haladó szintű ismeretekkel rendelkezem
A fogyatékossgal élő nők és gyermekek védelmére vonatkozó jogi normák és standardok a bentlakásos és elkülönített nem bentlakásos intézményekben	☐	☐	☐	☐
A fogyatékossgal élő nők és gyermekek bántalmazásának jelei és tünetei	☐	☐	☐	☐
A bentlakásos és elkülönített, nem bentlakásos intézményekben történő visszaélések jelentési mechanizmusai	☐	☐	☐	☐
Trauma-informált gyakorlatok	☐	☐	☐	☐
Jó gyakorlatok a bentlakásos és szegregált, nem bentlakásos intézményekben	☐	☐	☐	☐

történő monitoring és értékelés során				
---------------------------------------	--	--	--	--

Mennyire bízik abban, hogy képes felismerni a pszichoszociális és/vagy értelmi fogyatékossgal élő nőkkel szembeni visszaéléseket és reagálni rájuk különböző helyzetekben?

Nem magabiztos	Valamennyire magabiztos	Magabiztos	Nagyon magabiztos
☐	☐	☐	☐

Mennyire bízik abban, hogy képes felismerni a pszichoszociális és/vagy értelmi fogyatékossgal élő gyermekekkel szembeni visszaéléseket és reagálni rájuk különböző helyzetekben?

Nem magabiztos	Valamennyire magabiztos	Magabiztos	Nagyon magabiztos
☐	☐	☐	☐

Mennyire felelt meg a képzés az elvárásainak?

Nem magabiztos	Valamennyire magabiztos	Magabiztos	Nagyon magabiztos
☐	☐	☐	☐

B RÉSZ: A KÉPZÉS HATÉKONYSÁGA

Mi volt a képzés legértékesebb része?

Milyen szempontból lehetne javítani a képzésen?

Felkészültnek érzi magát arra, hogy a tanultakat a szakmai tevékenysége során alkalmazni tudja? Kérjük, fejtse ki.

Van-e olyan kiegészítő képzés vagy erőforrás, amely tovább támogatná Önt?

MONITORING ESZKÖZCSOMAG

Ez a fejezet áttekintést nyújt a monitoring technikákról, mint például a helyszíni megfigyelések, a dokumentumok tanulmányozása, valamint a személyzet tagjainak és az ellátást igénybe vevőknek a megkérdezése, különös tekintettel a fogyatékkal élő nőkkel és gyermekekkel szembeni visszaélések felismerésére bentlakásos intézményekben, beleértve a szociális ellátó intézményeket, pszichiátriai ellátást nyújtó kórházakat, kiscsoportos otthonokat, valamint szegregált, nem bentlakásos intézményeket, beleértve a napközi otthonokat is.²

Az információgyűjtést a **háromszögelés elvének** kell vezérelnie. Ez az elv azt jelenti, hogy a tények megállapításához többféle forrást (megfigyelés, dokumentációellenőrzés és interjúk) kell felhasználni, és azokat egymással összevetve kell ellenőrizni.

Monitoring technikák

1. Terepi megfigyelés - ellenőrző lista (Lásd még a Monitoring módszertan 32-39. oldalát).

Instrukciók: Ez az ellenőrző lista a lakóhelyi és szegregált nem lakóhelyi környezetben lévő környezeti tényezőkre összpontosít. Ezek a tényezők befolyásolhatják a bántalmazás kockázatát.

Általános környezet

Helyszín

- Hol található a létesítmény? (pl. vidéki vagy városi terület? Közel a szomszédokhoz vagy távol tőlük?)
- Hány épület/osztály/szoba van? Írja le őket.
- Vannak kültéri terek? Kérjük, írja le őket.

Tisztaság és karbantartás:

- A közös helyiségek/ ellátást igénybe vevők szobái tiszták és rendezettek?
- A padló, a falak és a bútorok jó állapotban vannak?
- Megfelelő a világítás és a szellőzés az egész létesítményben?
- Vannak-e kellemetlen szagok (pl. vizelet, tisztaság hiánya)?

Akadálymentesítés:

- Elég szélesek-e a bejáratok, folyosók és ajtók a kerekesszéket és más segédeszközöket használók befogadására?
- Vannak-e rámpák az épület különböző szintjeinek összekötésére?
- A fürdőszobák fel vannak-e szerelve kapaszkodókkal és akadálymentesített zuhanyzóval/fürdővel?

² Ibid. 28. bekezdés. A DI-iránymutatás 28. pontja szerint a bölcsődék nem közösségi alapú szolgáltatások.

- Vannak-e vizuális és auditív segédeszközök az érzékszervi károsodással élő személyek számára?

Privátszféra:

- Az ellátást igénybe vevőknek van-e hozzáférésük privát helyiségekhez a beszélgetésre és pihenésre?
- A hálósobák/a szolgáltatási terület biztosítják a magánszférát? (pl. Hány embert helyeznek el egy szobában? Hogyan biztosított a magánszféra a szegregált nem bentlakásos szolgáltatásokban? Van-e az ellátást igénybe vevőknek személyes tér az ágyuk körül szekrénnel? Hogyan tarthatják maguknál az ellátást igénybe vevők a személyes tárgyaikat?)
- Vannak-e az ellátást igénybe vevők számára a fürdésre és a WC használatára szolgáló privát helyiségek?

Kényelem és stimuláció:

- A közös helyiségek kényelmes ülőhelyekkel és asztalokkal vannak berendezve?
- Vannak-e az életkornak és a nemeknek megfelelő játékok, játékszerek, egyéb ösztönző tevékenységek és különböző szórakozási formák? Kérjük, írja le ezeket.
- Van-e hozzáférés természetes fényhez és kültéri terekhez (ha az időjárás engedi)?
- Vannak-e kijelölt területek csendes pihenésre vagy olvasásra?

2. Potenciális bántalmazási helyzetek megfigyelése bentlakásos és szegregált nem bentlakásos környezetben (lásd még a „2. módszer: Megfigyelés” című részt a Monitoring módszertanban).

Ez az ellenőrző lista keretet biztosít a lehetséges bántalmazási helyzetek megfigyeléséhez a bentlakásos és szegregált, nem bentlakásos intézményekben. Nem helyettesíti a szakmai értékelést, de irányt mutathat a kezdeti megfigyeléseknek.

Általános megfigyelések:

- **Személyzeti interakciók:** A személyzet tagjai tiszteletteljesen és méltóságteljesen viselkednek-e az ellátást igénybe vevőkkel? Van-e bizonyíték fizikai vagy verbális bántalmazásra? Vannak-e jelei a nem megfelelő érintéseknek/beszédnek?
- **Az ellátást igénybe vevők közötti interakciók:** Úgy látják-e, hogy az ellátást igénybe vevők jól érzik magukat, és kihasználják a környezetük nyújtotta lehetőségeket? Képesek-e az ellátást igénybe vevők szabadon kifejezni magukat? Kerülik-e az ellátást igénybe vevők a személyzetet/társaikat/konfrontálódni-e velük?
- **Az ellátást igénybe vevők autonómiája:** Van-e az ellátást igénybe vevőknek kontrolljuk a napi rutinjuk és a döntéshozatal felett? Bevonják-e a gyermekeket napi rutinjuk kialakításába? Milyen támogatást nyújtanak a nőknek és a gyermekeknek ebben a tekintetben?

Fizikai bántalmazás:

- **Megmagyarázhatatlan sérülések:** Vannak-e zúzódások, vágások, égési sérülések vagy egyéb sérülések az ellátást igénybe vevőkön? Hogyan lehet ezeket megmagyarázni?
- **Fizikai korlátozások:** Fizikailag korlátozzák-e az ellátást igénybe vevőket?
- **Rossz higiénia:** Az ellátást igénybe vevők mosdatlanok vagy ápolatlanok? Vannak-e aggályok a higiéniaiával vagy a nem megfelelő illemhelyi segítségnyújtással kapcsolatban?

Kémiai korlátozó eszközök használata:

- **Gyógyszerek:** Milyen gyógyszereket szednek az ellátást igénybe vevők?
- **Megjelenés:** Álmosnak vagy izgatottnak tűnnek-e az ellátást igénybe vevők?

Szexuális bántalmazás:

- **Nem megfelelő fizikai kontaktus:** A személyzet tagjai szükségtelenül megérintik vagy szexualizált módon viselkednek az ellátást igénybe vevőkkel?
- **Szexuálisan sugalmazó beszéd:** Használják-e az ellátást igénybe vevőkkel szemben nem helyénvaló szexuális tartalmú kifejezéseket?
- **Elszigetelés:** Elszigetelik-e az ellátást igénybe vevőket társaiktól oly módon, hogy az hozzájárulhat a szexuális visszaélésekhez?

Reproduktív visszaélés:

- **Szexuális kapcsolat:** Vannak-e tiltott vagy ellenőrzött szexuális kapcsolatokra utaló jelek a fogyatékossgal élő nőket illetően (pl. szórólapok, hirdetmények a falon/hirdetőtáblán)? Kell-e kulcsot kérniük egy „intimszobához”?
- **Terhesség:** Vannak-e a fogyatékossgal élő nőket érintő tiltott vagy a terhesség kontrollálására utaló jelek (pl. szórólapok, hirdetmények a falon/hirdetőtáblán)?
- **Szülés:** Vannak-e tiltott vagy a szülés kontrollálására utaló jelek (pl. szórólapok, hirdetmények a falon/hirdetőtáblán)?

Érzelmi bántalmazás:

- **Kiabálás, sértegetés vagy fenyegetés:** A személyzet tagjai kiabálnak, sértegetik vagy fenyegetik az ellátást igénybe vevőket?
- **Megalázás vagy lekicsinylés:** A személyzet tagjai tanúsítanak-e olyan magatartást, amely megalázza vagy lekicsinyli az ellátást igénybe vevőket?
- **Elszigetelődés vagy visszahúzódás:** Az ellátást igénybe vevők visszahúzódónak tűnnek, vagy nem hajlandók beszélni a megtorlástól való félelem miatt?
- **Büntetéssel vagy eltávolítással való fenyegetés:** A személyzet tagjai büntetéssel vagy az intézményből való eltávolítással fenyegetik-e az ellátást igénybe vevőket?

Elhanyagolás:

- **Nem megfelelő táplálkozás vagy folyadékbevitel:** Alultápláltnak vagy dehidratáltnak tűnnek az ellátást igénybe vevők?
- **Higiéniailag nem megfelelő körülmények:** Koszosak, rendetlenek vagy nem biztonságosak az ellátást igénybe vevők helyiségei?
- **Az orvosi ellátás hiánya:** Úgy tűnik, hogy az ellátást igénybe vevők megkapják a szükséges orvosi, beleértve a fogászati ellátást is?
- **Az értelmes tevékenységek hiánya:** Az ellátást igénybe vevők használhatják-e a kertet/sportpályát vagy végezhetnek-e más szabadidő tevékenységeket? Vannak-e játékok a gyerekekkel? Vannak-e a női ellátást igénybe vevők által kért tevékenységek?
- **Nem megfelelő segítség a mindennapi életvitelhez:** Kapnak-e az ellátást igénybe vevők a fogyatékoságot, az életkort és a nemüket figyelembe vevő támogatást az öltözködéshez, fürdéshez, illemhely használatához?
- **Az ellátást igénybe vevők felkészítésének hiánya az önálló életvitelre:** Kapnak-e az ellátást igénybe vevők a fogyatékoság, az életkor és a nemek figyelembevételével támogatást a közösségben való élethez és munkához szükséges készségek elsajátításához?

További szempontok:

- **Kommunikációs akadályok:** A kommunikációs módszerek lehetővé teszik-e a fogyatékosággal élő ellátást igénybe vevők számára, hogy világosan fejezzék ki magukat és jelentsék problémáikat?
- **Nyilvántartási gyakorlatok:** Pontosan és megfelelő adatvédelmi biztosítékokkal vezetik-e az ellátást igénybe vevők nyilvántartásait?
- **Jelentési eljárások:** A lakók és a személyzet számára a visszaélések bejelentésére szolgáló eljárásokról szóló információk minden ellátást igénybe vevő számára - beleértve a fogyatékosággal élő gyermekeket és a kerekesszékeseket használó személyeket is - jól láthatóan és hozzáférhető módon vannak-e elhelyezve?

Ne feledjük: Ez az ellenőrző lista kiindulási pont. Ha lehetséges visszaélésre utaló jeleket észlel, azonnal jelentse az illetékes hatóságoknak.

3. Dokumentációs vizsgálat - ellenőrző lista [\(Lásd még a „3. módszer: A dokumentáció áttekintése” című részt a Monitoring módszertanban.\)](#)

A monitorozóknak az általuk látogatott létesítménytípustól függően különböző típusú dokumentációt kell kérniük. Ne feledje, hogy míg az ellátást igénybe vevők személyes adataihoz való hozzáférés megtagadható, a megfigyelők mindenképpen hozzáférhetnek a belső szabályzatokhoz és a közérdekű információkhoz. Az alábbiakban az egyes létesítményekre vonatkozó legfontosabb kikérendő dokumentumokat soroljuk fel:

Pszichiátriai ellátást nyújtó kórház:

a) Személyi adatok

- **Felvételi és elbocsátási nyilvántartás:** Ezek a feljegyzések részletesen tartalmazzák az ellátást igénybe vevő kórtörténetét, diagnózisát és kezelési tervét.
- **Mentális egészségi állapotfelmérések:** Ezek a feljegyzések részletesen tartalmazzák azokat a közelmúltbeli értékeléseket, amelyek az ellátást igénybe vevő mentális állapotát és az önkárosítás vagy másoknak okozott károkozás lehetséges kockázati tényezőit értékelik.
- **Gyógyszeradagolási feljegyzések:** Ezek a feljegyzések részletezik, hogy milyen gyógyszereket írtak fel, és hogyan adták be azokat.
- **Incidensjelentések:** Kérjen el minden olyan jelentést, amely veszekedéseket, sérüléseket vagy egyéb, az ellátást igénybe vevőket vagy a személyzetet érintő incidenseket dokumentál.
- **Korlátozásra és elkülönítésre vonatkozó feljegyzések:** Ezeknek a feljegyzéseknek dokumentálniuk kell minden olyan esetet, amikor az ellátást igénybe vevőkkel szemben fizikai³, kémiai⁴ vagy mechanikai korlátozást⁵ vagy elkülönítést⁶ alkalmaztak.

b) Belső irányelvek és közérdekű információk

- **Betegjogok és panasztételi eljárások, beleértve a könnyen érthető változatot:** Biztosítani kell, hogy ezek a dokumentumok könnyen hozzáférhetőek és érthetőek legyenek az ellátást igénybe vevők számára.
- **A személyzet képzési nyilvántartása:** Ellenőrizze, hogy a személyzet részesült-e a fogyatékossgal élő személyekkel szembeni visszaélések felismeréséről és megelőzéséről szóló képzésben, különös tekintettel a fogyatékossgal élő gyermekekre és nőkre.
- **A korlátozó intézkedésekre vonatkozó irányelvek:** Ez a dokumentum leírja, hogy mikor, hogyan és ki által alkalmazhatók a korlátozó intézkedések különböző formái, mennyi ideig használhatók ezek az intézkedések, és hogyan és ki által kell ellenőrizni őket.

Szociális intézmények

a) Személyes adatok

- **Lakó gondozási terve:** A terveknek tartalmazniuk kell a lakó egyéni szükségleteit, preferenciáit és „gondozási” céljait.
- **Orvosi leletek:** Ezek a leletek részletezik a lakó általános egészségi állapotát.
- **Napi életvitelre vonatkozó adatok:** Ezek a feljegyzések dokumentálják, hogy a lakók hogyan kapnak segítséget a napi tevékenységekhez, mint például az öltözködés, fürdés és étkezés.
- **Eseményjelentések:** A pszichiátriai ellátást nyújtó kórházakhoz hasonlóan kérjünk jelentéseket, amelyek dokumentálják a lakók sérüléseit, baleseteit vagy összetűzéseit.

³ A fizikai korlátozás fizikai erő alkalmazása egy személy testének vagy testrészének mozgásának megakadályozására, korlátozására vagy megfékezésére.

⁴ A kémiai korlátozás a személy viselkedésének ellenőrzésére vagy megfékezésére szolgáló gyógyszeres kezelés.

⁵ A mechanikai korlátozás egy eszköz alkalmazása a személy testére vagy testrészére a személy mozgásának korlátozása érdekében.

⁶ Ezt nevezhetjük kényszerített elkülönítésnek vagy elszigetelésnek.

- **Lakói elégedettségi felmérések:** Ezek a felmérések betekintést nyújthatnak a lakók tapasztalataiba és az esetleges aggodalmakba.
- **Személyzeti naplók:** Ezek a dokumentumok részletezik a személyzet létszámát.

b) Belső irányelvek és közérdekű információk

- **Személyzeti képzési nyilvántartás:** Ellenőrizze, hogy a személyzet részt vett-e a fogyatékossgal élő személyekkel szembeni visszaélések felismeréséről és megelőzéséről szóló képzésben, különös tekintettel a fogyatékossgal élő gyermekekre és nőkre.
- **Személyzeti naplók:** Ezek a dokumentumok tartalmazzák a személyzet létszámát.
- **A korlátozó intézkedések használatára vonatkozó dokumentum:** Ellenőrizze, hogy a korlátozó intézkedések hogyan alkalmazhatók a lakók esetében, különös tekintettel a fogyatékossgal élő nőkre és gyermekekre.
- **A lakók gondozási tervének sablonja:** Ellenőrizze, hogy a létesítmény hogyan foglalkozik ebben a dokumentumban a visszaélések megelőzésével, különös tekintettel a gyermekekre és a fogyatékossgal élő nőkre.
- **Az erőszakra és bántalmazásra vonatkozó jelzések kezelésére vonatkozó irányelvek:** Fordítson különös figyelmet arra, hogy a lakók hogyan kapnak fogyatékossga, életkorra és nemre érzékeny támogatást az erőszakra és bántalmazásra vonatkozó jelzések megtételéhez, és hogyan vonják be a felhasználókat fogyatékossga, életkorra és nemre érzékeny módon az erőszakra és bántalmazásra vonatkozó jelzések kivizsgálásának folyamatába.
- **Könnyen érthető információk/ismertetők a szexről és a kapcsolatokról:** Ellenőrizze, hogy léteznek-e ilyen dokumentumok, és hogyan foglalkoznak a fogyatékossgal élő nőkkel és gyermekekkel.
- **Könnyen érthető információk/ismertetők az erőszakról és a bántalmazásról:** Ellenőrizze, hogy léteznek-e ilyen dokumentumok, és hogyan foglalkoznak a fogyatékossgal élő nők és gyermekek elleni erőszak és bántalmazás speciális formáival.

Gyermekvédelmi intézmények/családi típusú elhelyezést nyújtó létesítmények

a) Személyes adatok

- **Gyermekgondozási tervek:** A terveknek tartalmazniuk kell a gyermek egyéni igényeit, preferenciáit és az „ellátással” kapcsolatos céljait.
- **Orvosi leletek:** Ezek az orvosi leletek részletezik a gyermek általános egészségügyi helyzetét.
- **Napi életvitelre vonatkozó feljegyzések:** Ezek a feljegyzések dokumentálják, hogy a gyermekeket hogyan segítik a napi tevékenységekben, például az öltözködésben, fürdésben és étkezésben.
- **Eseményjelentések:** A pszichiátriai ellátást nyújtó kórházakhoz hasonlóan kérjen jelentéseket, amelyek dokumentálják a lakók sérüléseit, baleseteit vagy összetűzéseit.
- **Családlátogatási naplók:** Ebből a dokumentumból kiderül, hogy a családtagok milyen gyakran látogatják a gyermeket.

b) Belső irányelvek és közérdekű információk

- **Személyzeti képzési nyilvántartás:** Ellenőrizze, hogy a személyzet részt vett-e a fogyatékossgal élő gyermekekkel szembeni visszaélések felismeréséről és megelőzéséről szóló képzésben, különös tekintettel a fogyatékossgal élő lányokra.
- **Személyzeti naplók:** Ezek a dokumentumok tartalmazzák a személyzet létszámát.
- **A korlátozó intézkedések használatára vonatkozó szabályok:** Ellenőrizze, hogy a fogyatékossgal élő gyermekek esetében hogyan alkalmazhatók a korlátozó intézkedések.
- **Gyermekgondozási terv sablon:** Ellenőrizze, hogy a létesítmény hogyan foglalkozik a fogyatékossgal élő gyermekekkel szembeni bántalmazás megelőzésével, különös tekintettel a fogyatékossgal élő lányokra ebben a dokumentumban.
- **Az erőszakra és bántalmazásra vonatkozó jelzések kezelésére vonatkozó szabályok:** Fordítson különös figyelmet arra, hogy a gyermekek hogyan kapnak fogyatékossga, életkorra és nemre érzékeny támogatást az erőszakra és bántalmazásra utaló jelzések megtételéhez, és hogyan vonják be a gyermekeket fogyatékossga, életkorra és nemre érzékeny módon az erőszakra és bántalmazásra utaló jelzések kivizsgálásának folyamatába.
- **A gyermekek családlátogatására és családgyejesítésére vonatkozó szabályok:** Ellenőrizze, hogyan támogatják vagy akadályozzák a családlátogatásokat és a gyermekek családgyejesítését.
- **Könnyen érthető információk/ismertető a szexről és a párkapcsolatokról:** Ellenőrizze, hogy léteznek-e ilyen dokumentumok, és milyen mértékben érzékenyek a fogyatékossga, az életkorra és a nemre.
- **Könnyen érthető információk/ismertető az erőszakról és a bántalmazásról:** Ellenőrizze, hogy léteznek-e ilyen dokumentumok, és mennyire összpontosítanak a fogyatékossgal élő gyermekek és különösen a fogyatékossgal élő lányok elleni erőszak és bántalmazás különleges formáira.

Szegregált nem bentlakásos szolgáltatások

a) Személyi adatok

- **Ellátott gondozási/fejlesztési tervek:** Ezeknek a terveknek részletezniük kell az ellátott egyéni szükségleteit, preferenciáit és az „ellátással” kapcsolatos céljait.
- **Gyógyszeradagolási feljegyzések (ha van ilyen):** Ha a szegregált nem bentlakásos szolgáltatás magában foglalja a gyógyszeres kezelést, kérje a gyógyszeradagolást dokumentáló feljegyzéseket.
- **Eseményjelentések:** Kérjen jelentéseket, amelyek dokumentálják az ellátott sérüléseit, baleseteit vagy problémáit.
- **Kommunikációs feljegyzések:** Ezek a naplók dokumentálhatják az ellátottal, a családtagokkal vagy az ellátott ellátásában résztvevő más egészségügyi szakemberekkel folytatott kommunikációt.

b) Belső irányelvek és közérdekű információk

- **Személyzeti képzési nyilvántartás:** Ellenőrizze, hogy a személyzet részt vett-e a fogyatékossgal élő személyekkel szembeni visszaélések felismeréséről és megelőzéséről szóló képzésben, különös tekintettel a fogyatékossgal élő gyermekekre és nőkre.

- **Személyzeti naplók:** Ezek a dokumentumok tartalmazzák a személyzet létszámát.
- **Ügyfélgondozási terv sablon:** Ellenőrizze, hogy a létesítmény hogyan foglalkozik ebben a dokumentumban a bántalmazás megelőzésével, különös tekintettel a fogyatékossgal élő gyermekekre és nőkre.
- **Az erőszakra és bántalmazásra vonatkozó jelzések kezelésére vonatkozó szabályok:** Fordítson különös figyelmet arra, hogy az ellátottak hogyan kapnak fogyatékossga, életkorra és nemre érzékeny támogatást az erőszakra és bántalmazásra utaló jelzések megtételéhez, és hogyan vonják be az ellátottakat fogyatékossga, életkorra és nemre érzékeny módon az erőszakra és bántalmazásra utaló jelzések kivizsgálásának folyamatába.
- **Könnyen érthető információk/ismertetők az erőszakról és a bántalmazásról:** Ellenőrizze, hogy léteznek-e ilyen dokumentumok, és hogyan összpontosítanak a fogyatékossgal élő nők és gyermekek elleni erőszak és bántalmazás speciális formáira.

Általános megfontolások:

- A monitorozóknak a dokumentációt számukra hozzáférhető formátumban kell kérniük (pl. elektronikus másolat, nyomtatott változat).
- A létesítmények rendelkezhetnek a lakosok/ügyfelek/ ellátást igénybe vevők adatainak bizalmas kezelésével kapcsolatos szabályzatokkal. A monitorozóknak ismerniük kell ezeket a szabályzatokat, és a dokumentációhoz való hozzáférés előtt be kell szerezniük a szükséges engedélyeket.
- Ez a lista nem teljes, és a megfigyelőknek a látogatásuk konkrét körülményei alapján további dokumentációkat is kell kérniük.
- A dokumentáció áttekintésével a monitorozók azonosíthatják azokat a potenciális területeket, ahol előfordulhat erőszak és bántalmazás.

4) A különösen veszélyeztetett helyzetű ellátást igénybe vevők azonosítása - ellenőrző lista

Ez az ellenőrző lista keretet biztosít azon fogyatékossgal élő gyermekek és nők azonosításához, akik különösen veszélyeztetett helyzetben lehetnek a pszichiátriai ellátást nyújtó kórházakban, szociális otthonokban, gyermekvédelmi intézményekben/családtípusú ellátást nyújtó létesítményekben és szegregált, nem bentlakásos szolgáltatásokban történő bántalmazás szempontjából. Ne feledje, hogy ez nem helyettesíti a szakszerű értékelést, de irányt mutathat az első megfigyelésekhez.

Nemspecifikus bántalmazás:

Különösen figyeljünk oda a kifejezetten a nőket célzó erőszak formáira. Ide tartozik a szexuális zaklatás, a fogamzásgátlásra kényszerítés, a kényszersterilizálás, a reprodukzív egészségügyi ellátáshoz (beleértve a

fogamzásgátlást is) való hozzáférés ellenőrzése, valamint a háztartási munkára irányuló kizsákmányolás, amelyek mindegyike gyakoribb a fogyatékossgal élő nők körében.⁷

Fizikai jelek:

- **Tartós vagy átmeneti ágyhoz rögzítés/lekötözés:** Azok az ellátást igénybe vevők, akiknek segítségre és támogatásra van szükségük a mozgáshoz, vagy akik a nap nagy részét ágyban töltik, jobban ki vannak téve az elhanyagolásnak vagy a fizikai bántalmazásnak.
- **Gyakran lekötözöttek:** A fizikai, mechanikus vagy kémiai korlátozások gyakori használata a bántalmazás és az erőszak, valamint a felhasználó „kihívást jelentő viselkedésére” adott nem megfelelő válasz jele.
- **Alultápláltság:** Az alultápláltság jelei (pl. fogyás, izomsorvadás) elhanyagolásra vagy nem megfelelő ellátásra utalhatnak.

Kommunikációs kihívások:

- **Nem verbális kommunikáció:** A verbális nem kommunikáló ellátást igénybe vevőknek nehézséget okozhat szükségleteik kifejezése vagy a bántalmazás bejelentése.
- **Segédeszközök:** Azok az ellátást igénybe vevők, akik különböző segédeszközöket használnak, elhanyagolást (vagy büntetést) tapasztalnak, ha ezeket a segédeszközöket nem tartják karban vagy nem állnak rendelkezésükre.
- **Fejlődő képességek:** A fogyatékossgal élő gyermekek képességei fejlődnek, ami azt jelenti, hogy támogatásra lehet szükségük preferenciáik kifejezéséhez és jogaik megértéséhez.

Viselkedésbeli megfontolások:

- **Figyelmet igénylő magatartásformák:** A „kihívást jelentő viselkedést” mutató fogyatékossgal élő gyermekek és nők a személyzet frusztrációja vagy az ellátást igénybe vevők támogatására vonatkozó nem megfelelő képzés miatt fokozottan ki lehetnek téve a visszaélés veszélyének.
- **Látható levertség:** Azok a fogyatékossgal élő gyermekek és nők, akik túlzottan visszahúzódónak vagy letargikusnak tűnnek, kényszerített kezelésnek vagy érzelmi visszaélésnek lehetnek kitéve.

⁷ A nemi alapú bántalmazással kapcsolatos további információért lásd például Inclusion Europe (2018). Life after violence: A study on how women with intellectual disabilities cope with violence they experienced in institutions. Elérhető itt: https://www.inclusion-europe.eu/wp-content/uploads/2019/02/LAV-Publication_web.pdf, utolsó letöltés: 2024.09.13.; European Disability Forum (2021). Violence against women and girls with disabilities in the European Union (2021). Elérhető itt: [final-EDF-position-paper-on-Violence-against-women-and-girls-with-disabilities-in-the-European-Union.pdf](https://edf-feph.org/final-EDF-position-paper-on-Violence-against-women-and-girls-with-disabilities-in-the-European-Union.pdf) (edf-feph.org), utolsó letöltés: 2024.09.13.; Foundation for European Progressive Studies & Foundation Jean Jaurès (2021). Gender-based violence against women and girls with disabilities. Elérhető itt: <https://feps-europe.eu/wp-content/uploads/2021/06/Gender-based-violence-against-women-and-girls-with-disabilities.pdf>, utolsó letöltés: 2024.09.10.

- **Önkárosító viselkedés:** Azok a fogyatékossgal élő gyermekek és nők, akik önkárosító magatartást tanúsítanak, érzelmi nehézségekkel vagy megküzdési mechanizmusok hiányával küzdhetnek.
- **A fejlődési mérföldkövek visszafejlődése:** A korábban elsajátított készségek visszafejlődését mutató gyermek stressz vagy trauma jele lehet.
- **Agresszió vagy dühkitörések:** A gyakori kirohanások vagy agresszió a háttérben meghúzódó érzelmi vagy viselkedési kihívások jele lehet, amelyek megfelelő támogatást, nem pedig büntetést igényelnek.

Egészségügyi megfontolások:

- **Gyakori kórházi kezelésre szorulás:** A gyakori kórházi felvételek az intézményen belüli ellenőrizetlen egészségügyi állapotok vagy esetleges visszaélések jelei lehetnek.
- **Gyógyszerekkel kapcsolatos aggályok:** Legyen tisztában a gyermekek és fogyatékossgal élő nők által szedett gyógyszerek lehetséges mellékhatásaival, és figyeljük meg a túlzott álomosság vagy letargia jeleit.

Megfigyelési technikák:

- **Figyelje meg az ellátást igénybe vevők és a személyzet közötti interakciókat:** Keresse a tisztelet, a méltóság és az ellátást igénybe vevők szükségleteire való reagálás jeleit.
- **Figyelje meg az ellátást igénybe vevők testbeszédét:** Az ellátást igénybe vevők visszahúzódóak, félénkek vagy tétovák az interakcióban?
- **Figyeljen a fizikai környezetre:** Az ellátást igénybe vevők szobái és a gyakran használt helyiségek tiszták, kényelmesek és mentesek a biztonsági kockázatoktól?
- **Figyeljen a nemre és az életkorra:** Az esetleges bántalmazás, erőszak és elhanyagolás felmérésekor különös figyelmet kell fordítani az ellátást igénybe vevő fogyatékossgára, nemére és életkorára.
- **Foglalkozzon az ügyfelekkel (ha lehetséges):** Próbáljon kapcsolatot teremteni és érzékenyen érdeklődni a jólétük felől.
- **Keresse az elhanyagolás jeleit:** Megfelelően öltözöttek, tiszták és hidratáltak-e az ellátást igénybe vevők?
- **Diszkréten beszélgessen a többi munkatárssal (ha lehetséges):** Érdeklődjön az egyes ellátást igénybe vevőkkel kapcsolatos aggodalmakról vagy a létesítmény kultúrájával kapcsolatos általános megfigyelésekről.

Ne feledjük: a látogatás során legyünk tisztelettudóak és érzékenyek minden ellátást igénybe vevővel szemben. Legyünk játékosak, megközelíthetőek és az életkoruknak megfelelően viselkedjünk a gyerekekkel. Ha esetleges visszaélésre utaló jeleket észlelünk, azonnal jelezzük az illetékes hatóságoknak. Ezt az ellenőrző listát a saját szakmai megítélésünkkel együtt kell használni, és az egyes látogatások sajátos körülményeihez kell igazítani.

5) A fogyatékossgal élő gyermekekkel és fogyatékossgal élő nőkkel való beszéd és kapcsolattartás alapelvei

Ne feledjük: A cél a kapcsolatteremtés, a biztonságos kommunikációs tér megteremtése, és az információgyűjtés kényelmes, gender-érzékeny és az életkornak megfelelő módon.

Előkészítés:

- **Gyűjtsön információkat (ha lehetséges):** Mielőtt kapcsolatba lépne egy gyermekkel vagy egy nővel, nézze át a dokumentációjukat (engedéllyel), hogy megértse életkorukat, fogyatékossgukat, kommunikációs csatornáikat, érdeklődési körüket és a lehetséges kiváltó okokat.
- **Öltözzön megfelelően:** Viseljen kényelmes, nem fenyegető ruházatot, és kerülje a megfélemlítőnek tűnő egyenruhák vagy jelvények viselését.

Kommunikációs technikák:

- **Nem verbális jelzések:** Mosolyogjon, vegye fel a szemkontaktust a beszélgetőpartner szintjén, és nyílt testbeszéddel közvetítsen melegséget és megközelíthetőséget.
- **Egyszerű nyelvezet:** Használjon világos, tömör, a nemek és az életkor szempontjából érzékeny nyelvezetet. Kerülje a szakzsargont és a szakkifejezéseket.
- **Aktív hallgatás:** Fordítson nagy figyelmet a gyermek és a nő verbális és nem verbális jelzéseire. Adjon nekik időt a válaszadásra, és értékelje az érzéseiket.
- **Nyitott kérdések:** Tegyen fel olyan kérdéseket, amelyek arra ösztönzik az ellátást igénybe vevőt, hogy részletezze tapasztalatait, például: „Tudna erről többet mondani?” vagy „Hogyan érzi magát, amikor itt él/tölti a napját?”.
- **Játékkerápia (kisebb gyermekek esetében):** Az egyszerű játéktevékenységek értékes eszközei lehetnek a bizalomépítésnek és a mögöttes aggodalmak feltárásának.
- **Tartsa tiszteletben a határokat:** Ha az ellátást igénybe vevő tétovának tűnik a beszélgetéssel vagy a bevonódással kapcsolatosan, ne gyakoroljon rá nyomást.
- **Képek:** A képek segíthetnek a megfigyelőknek az értelmi és pszichoszociális fogyatékossgal élő gyermekekkel való kommunikációban az interjúk során.⁸

Témák és kérdések (példák):

- **Napi tevékenységek:** „Mit csinálsz itt a legszívesebben?” „Milyen szabályok vannak ezen a helyen?”
- **Érzések és jólét:** „Hogy érzed magad ma?” „Van valami, amitől félsz vagy szomorú vagy?” (Émpátiával megfogalmazva)

⁸ Ld. MDAC, GIP, LIGA, ACT (2017). The CHARM Toolkit - The Child Human Rights Abuse Removal Monitoring Toolkit. Tool Nine: Images for Communicating with Children with Mental Disabilities. Elérhető itt: https://mdac.org/sites/mdac.info/files/charm_en.pdf, utolsó letöltés: 2024.09.13.

- **Kapcsolatok a személyzettel:** „Van-e kedvenc segítőtje/munkatársa itt?” „Tudna mesélni azokról az emberekről, akik gondoskodnak Önről vagy támogatják Önt?”
- **Szükségletek és preferenciák:** „Van valami, amire most szüksége van?” „Mitől érzi magát boldognak és biztonságban?”

Fontos szempontok:

- **A titoktartás fenntartása:** Biztosítsa a megkérdezettet, hogy a beszélgetés szakmai keretek között bizalmasan fog zajlani.
- **Tegye fel a megfelelő kérdéseket:** Ne tegye fel az összes alább felsorolt kérdést; azokat tegye fel, amelyek a leglényegesebbnek tűnnek. Ne felejtse el visszakérdezni, ha valami nem világos, vagy ha nem hallotta, amit a gyermek vagy a nő mondott. Kérdezzen vissza az elhangzottakra.
- **Jelentse az aggodalmakat:** Ha a felhasználó bántalmazást vagy elhanyagolást tár fel, azonnal jelentse azt a megfelelő hatóságoknak.

Fogyatékossgal élő gyermekek és a fogyatékossgal élő gyermekekkel foglalkozó személyzet megkérdezése

Használhat különböző területekről származó kérdéseket, például a CHARM eszköztárban megfogalmazottak szerint.

a) Fogyatékossgal élő gyermekek megkérdezése

- 1. MÉLTÓSÁG ÉS MAGÁNSZFÉRA** - Jó itt? Ezek a saját ruháid? Te választottad őket? Te választottad a frizurádat? Van biztonságos hely, ahol a dolgaidat tarthatod? Be tudod zárni a WC ajtaját? Milyen a személyzet? Ki a kedvenced? Miért? Kit nem kedvelsz? Miért? Tudsz vásárolni magadnak dolgokat? Mi történt a legutóbbi születésnapodon? Mi a legjobb dolog abban, hogy itt vagy? Mi a legrosszabb? Hová tudsz elmenni, hogy egy kicsit egyedül legyél?
- 2. AZ INTÉZMÉNYBEN TÖRTÉNŐ ELHELYEZÉS** - Miért élsz itt? Mióta élsz itt? Tartod a kapcsolatot a családdal vagy barátaiddal? Mikor jöttél ide? Hogy érezted magát, amikor ideköltöztél? Hol szeretnél élni? Kérdezte valaki, hogy ide akarsz-e jönni? Tudod, hogy mikor fogsz elmenni innen?
- 3. AZ INTÉZMÉNYI ELHELYEZÉS ALTERNATÍVÁI** - Vannak családtagjaid? Tartod velük a kapcsolatot? Van nagynénéd, nagybátyád vagy unokatestvéred? Gondoskodott már valaki más rólad? Hogy érzed magad az itt éléssel kapcsolatban? Van olyan hely, ahol szívesen élnél máshol?
- 4. REKREÁCIÓ, SZABADIDŐ ÉS KULTÚRA; TÁRSADALMI BEFOGADÁS** - Mit csinálsz a szabadidődben? Milyen játékokat játszol itt? Vannak könyveid? Részt veszel más gyerekekkel közös tevékenységekben? Tudnál ezekről mesélni? Voltál már kiránduláson? Milyen kiránduláson voltál utoljára? Vannak barátaid az intézményen kívül? Milyen gyakran találkozol velük?

5. TANULÁS - Jársz iskolába? Mesélj az óráidról! Itt van az iskola vagy máshol? Mit tanulsz? Mit szeretnél csinálni, ha felnőtt leszel? Tanulsz valamilyen képesítés megszerzéséért? Vannak fogyatékkal nem rendelkező gyerekek az osztályodban?

6. ELLÁTÁSI TERVEZÉS ÉS RÉSZVÉTEL - Milyen terveket készítettek neked itt? Elmagyarázta valaki ezeket neked? Ez az, amit szeretnél? Kivel tudsz beszélni a terveidről? Voltál-e bármilyen megbeszélésen a jövőre vonatkozó tervekről? A személyzet elmondja neked, ha terveken gondolkodnak? Meghallgatják a véleményed? Ki a kulcsfontosságú dolgozó melletted? Kedveled őt? Úgy gondolsz, hogy megért téged? Meg tudod mutatni a személyes kiskönyvedet?

7. FIZIKAI EGÉSZSÉGÜGYI ELLÁTÁS ÉS BELEEGYEZÉS - Egészséges vagy? Mikor voltál utoljára beteg? Szedsz valamilyen tablettát? Mikor voltál utoljára fogorvosnál? Optikusnál? Kaptál injekciót? Egyetértesz a gyógyszerekkel amit szedsz? Kikérte valaki a véleményed? Volt-e bármilyen műteted? Elmagyarázta valaki, hogy miről van szó?

8. BÁNTALMAZÁS - Biztonságban érzed magad itt? Érezted valaha is, hogy nem vagy biztonságban? Miért? Bántották már itt valaha? Hogyan? Mit tesz a személyzet, ha egy gyermek ideges/haragos? Történt már veled ilyen? Van olyan hely, ahová a rosszkedvű gyerekeket küldik? Van-e zaklatás? Kivel tudsz beszélni, ha szomorú vagy? Kit kedvelsz itt? Kit nem kedvelsz? Miért?

9. PANASZTÉTEL - Panaszkodtál már valaha? Segített? Hogyan panaszkozhatnak a gyerekek, ha valami nem tetszik nekik? Tudod, hol van a panaszláda? Komolyan veszik a panaszokat? Kivel beszélhetsz, ha dühös vagy egy döntés miatt? Van szószólótok?

b) Fogyatékkal élő gyermekekkel foglalkozó személyzet megkérdezése

1. MÉLTÓSÁG ÉS MAGÁNSZFÉRA – Mi ennek a gyermeknek a neve? Van beceneve? - Mit tud mondani erről a gyermekről? - Mit szeret/nem szeret csinálni? - Hol tartják a gyermek személyes tárgyait? - A gyerekek viselhetik a saját ruháikat? - Mi történik, ha a gyermeknek nincs ruhája vagy személyes tárgyai? - Milyen gyakran tisztíthatják a gyerekek ruháit? - Hová mehetnek a gyerekek, hogy egy kis magánszférájuk legyen? - Ki léphet be a gyerekek szobájába? - Hogyan öltöztetik a gyerekeket? Ki segít nekik ebben? - Milyen szabályok vonatkoznak a fürdésre és a zuhanyozásra? Nemek közötti különbségek? - Hogyan ünneplik a gyerekek születésnapját? - Van-e a gyermeknek kulcsfontosságú dolgozója?

2. AZ INTÉZMÉNYBEN TÖRTÉNŐ ELHELYEZÉS – Miért él itt ez a gyermek? - Mi az oka annak, hogy ez a gyermek nem tud a családjával/közösségével élni? - Milyen engedély van a gyermek elhelyezésére? Bírósági végzés? Szerződés? - A gyermek részt vett-e az itt történő elhelyezésében? Kikérték-e a véleményét a szerződés aláírásakor/a bírósági eljárás során? - Mi a gyermek véleménye az itt életről? - Milyen gyakran vizsgálják felül a gyermek elhelyezését? Ki által? Mi volt a legutóbbi felülvizsgálat eredménye? - Ki a gyermek törvényes gyámja? - Milyen gyakran látogatja a gyermek törvényes gyámja a gyermeket?

3. AZ INTÉZMÉNYI ELHELYEZÉS ALTERNATÍVÁI – Milyen alternatívákat vizsgáltak meg a gyermek itt történő elhelyezése előtt? - Az intézményben nyújtott szolgáltatások közül bármelyik elérhető-e a

közösségben? - Mi a gyermekek elengedésének folyamata? - Megfontolták-e a nevelőszülőkhöz/örökbefogadáshoz/rokonoknál való elhelyezést? - Van-e terv arra, hogy a gyermek visszaköltözzön a közösségbe? Meegnézhetek egy példát? - Hogyan hangolják össze a munkatársak a közösségi alapú szolgáltatásokat a gyermek elbocsátásának tervezése során? - Nagy a kereslet a férőhelyekre ebben az intézményben? Miért?

4. TANULÁS, REKREÁCIÓ ÉS SZABADIDŐ – Meg tudná mutatni, milyen könyvek/játékok/tevékenységek állnak rendelkezésre a gyermekek számára? - Hogyan választották ki ezeket az anyagokat? - Vannak számítógépek? Használhatják a gyerekek az internetet? - Milyen oktatásban részesülnek itt a gyermekek? - Az intézményben vagy máshol oktatják a gyerekeket? - Láthatom az oktatási tantervet/ példákat a gyermekek iskolai munkájából? - Hány gyermek vesz részt hivatalos oktatásban? - Milyen szabadidős tevékenységeket szerveznek itt? Láthatnék egy listát? - Vannak-e forrásaik a különböző fogyatékkal élő gyermekek számára? - Milyen technikákat alkalmaznak a gyerekekkel való kommunikációra?

5. RÉSZVÉTEL AZ ELLÁTÁS TERVEZÉSÉBEN – Beszélne nekem az itt alkalmazott ellátási tervezési megközelítésről? - Hogyan vonják be a gyermekeket ebbe a folyamatba? - Milyen rendszeresen vizsgálják felül a gyermekek ellátási terveit? Ki által? A gyermek bevonásával? - Melyek a gyermek ellátási tervének különböző részei? - Milyen szakemberek vesznek részt a gyermek gondozásában és kezelésében? - Milyen nyilvántartást vezetnek a gyermek véleményéről/nézeteiről? Hogyan kérik ki ezeket? - Ki a gyermek esetmenedzsere? Milyen gyakran látogatják? - Mi történik, ha a gyermek nem ért egyet a gondozási terv valamelyik részével? Vagy ha azt szeretné, hogy az esetmenedzsere más legyen? - Hogyan kezelik a gyermek panaszait? Voltak-e már panaszok? Tudna ezekről beszámolni? - Ki értékeli a gyermek szükségleteit? - Tudna nekem mesélni a gyermek egyéni szükségleteiről? Milyen támogatást kap? - Mik a gyermek gondozási tervének céljai? Milyen tervek vannak a gyermek fejlődésének/önállóságának növelésére? - Vannak életvezetési készségfejlesztő tanfolyamok? Főzés, költségvetés, személyes ellátás, utazás, egészség, háztartási tevékenységek stb. - Milyen támogatást kap ez a gyermek az átmenetek során? Hazaköltözés, nevelőszülőkhöz való költözés, felkészítés az önálló életre stb.

6. SZEXUÁLIS EGÉSZSÉG ÉS BIZTONSÁG – Milyen tájékoztatást/felvilágosítást kapnak a fiatalok a párkapcsolatokról, a szexről, a pubertásról? - Milyen egészségügyi termékek állnak rendelkezésre a lányok számára? - Milyen fogamzásgátló eszközök állnak rendelkezésre? Hogyan juthatnak hozzá a fiatalok ezekhez magánúton? - Kapnak-e a lányok fogamzásgátlót? Tájékoztatják őket a lehetőségekről? - Történik-e sterilizáció? Hogyan? Az érintett személy kérésére vagy mások kezdeményezésére? Ez csak a lányokat érinti, vagy a fiúkat is? Előfordulnak abortuszok? Hogyan? Az érintett személy kérésére vagy mások kezdeményezésére? - A fiataloknak megengedik-e, hogy személyes kapcsolatokat létesítsenek? - Kivel beszélhetnek a gyerekek a kapcsolatokról, a szexről, a pubertásról? Hogyan biztosítják, hogy a napi higiéniai rutinok során ne történhessen szexuális visszaélés a személyzet és más gyermekek részéről? - Hogyan kezelik a gyermekek által elkövetett szexuális zaklatással kapcsolatos állításokat? - Voltak-e szexuális zaklatásról szóló panaszok? A személyzet ellen? Más fiatalok ellen? Mi történt? - Milyen képzésben részesül a személyzet a szexuális egészség és biztonság kezeléséről?

7. FIZIKAI EGÉSZSÉGÜGYI ELLÁTÁS ÉS BELEEGYEZÉS – Milyen gyakran fordulnak orvoshoz a gyermekek? Fogorvos? Optikus? – Milyen oltásokat kapnak a gyermekek? Meg tudja mutatni a nyilvántartást? – Kérem, mondja el, mi a protokoll, ha egy gyermek megbetegszik vagy megsérül. – Milyen egészségügyi személyzet látogatja az intézményt? Milyen gyakran? – Milyen beleegyezést kérnek, ha egy gyermeknek orvosi kezelésre van szüksége? Kikérik az ő beleegyezésüket? – Milyen gyógyszeres kezelést kap a gyermek? Mi az oka annak, hogy ezt a gyógyszert adják? – Mi történik, ha a gyermek úgy dönt, hogy nem szedi a gyógyszert/nem járul hozzá a kezeléshez/műtéthez? – Ki írja fel a gyógyszereket és a kezeléseket? Milyen nyilvántartást vezetnek ezekről? – Milyen egészségügyi információk állnak a gyermekek rendelkezésére? – Hogyan kezelik a fertőző betegségeket? Kibírt-e bármilyen fertőző betegség? – Milyen személyzet rendelkezik elsősegélynyújtási képzettséggel? Miből áll ez a képzés? – Milyen elsősegélynyújtási anyagok állnak rendelkezésre az osztályon? – Milyen nyilvántartást vezetnek a betegségekről, balesetekről vagy sérülésekről? Betekinthetek ezekbe? – Hol tartják a gyógyszereket? Ki férhet hozzá a gyógyszerekhez? Megnézhetem a gyógyszerlistákat? – Hogyan dokumentálják a gyermek beleegyezését vagy elutasítását a kezeléshez? Kaphatok egy példát a használt nyomtatványról?

8. PANASZTÉTEL – Hogyan tehetnek panaszt a gyermekek? – Van panaszláda? Láthatok példát a panaszbejelentő lapra? – A panaszokról nyilvántartást vezetnek a gyermekek aktáiban? – Milyen nyilvántartásokat vezetnek a panaszokról? Láthatom a panasznaplót? – Hogyan vizsgálják ki a gyermekek panaszait? – Milyen segítséget kapnak a panaszt tenni kívánó gyermekek? – A gyermekek számára elérhető-e független érdekképviselő/tanácsadás? – Mi történik, ha egy gyermek nem ért egyet a kulcsfontosságú dolgozója/törvényes gyámja/személyzeti alkalmazottja/intézményvezetője által hozott döntéssel? Fellebbezhet-e? – Hogyan kezelik az érzékeny vagy súlyos panaszokat? – Az elmúlt hat hónapban/egy évben hány gyermektől érkezett panaszbejelentés? Milyen statisztikák állnak rendelkezésre? Hogyan osztályozzák a panaszokat?

9. SZEMÉLYZETI KÉPZÉS – Milyen képzési formák kötelezőek a személyzet számára? – Milyen típusú háttérellenőrzéseket végeznek az intézményben dolgozó alkalmazottaknál? – Kap-e a személyzet képzést a következő témákban: – Egészségvédelem és biztonság? – Gyermekvédelem? – Gyermekfejlesztés? – Mentális egészség? – Értelmi fogyatékosok? – Autizmus? – Alternatív és augmentatív kommunikáció („AAC”) – Emberi jogok? – Jogi normák/nemzeti tervek, iránymutatások? – Lefogási technikák? – Személyes gondoskodás a gyermekek számára? – Kulcsfontosságú munkák? – A bántalmazás azonosítása? – Panaszok kezelése? – Gyógyszerek kezelése? – Köteles-e a személyzet részt venni ilyen képzéseken? – Milyen nyilvántartást vezetnek a személyzet képzéséről?

10. BÁNTALMAZÁS – Hogyan bánnak a gyerekekkel, ha rosszul viselkednek? – Milyen szankciókkal sújtják a rosszul viselkedő gyermekeket? – Hogyan kezelik az agressziót/veszélyt? Milyen deeszkalációs technikákat alkalmaznak? Milyen képzést biztosítanak ezekről? – Milyen nyilvántartást vezetnek az incidensekről? – Használják-e elkülönített szobákat/„csendes szobákat”? Milyen célokra? Mennyi időre lehet egy gyermeket ott elhelyezni? Ki dönt erről? Milyen nyilvántartásokat vezetnek? Meg tudja mutatni? – Használják-e fizikai korlátozást? (hevederek, övek, csatok, kötelek, láncok, korlátozó ágyak, korlátozó székek, ketrecágyak – háló vagy fém, bilincsek stb.) Milyen célból? Mennyi ideig lehet egy gyermeket fizikailag rögzíteni? Ki dönt

erről? Milyen nyilvántartást vezetnek? Meg tudja mutatni? - A személyzet használ-e bármikor kézzel végrehajtott technikákat a gyermekek lefogására? El tudja magyarázni, hogyan történik ez? - Használnek nyugtatókat? Milyen típusúakat? Milyen célból? Ki dönt erről? Milyen nyilvántartást vezetnek? - Hogyan jelentik az elkülönítéssel/korlátozással/nyugtatóval kapcsolatos eseteket? Kinek? Milyen határidők vannak? - Hogyan elégítik ki a gyermekek érzelmi szükségleteit? - Hogyan kezelik a zaklatás eseteit? - Előfordul-e itt zaklatás a gyermekek között? Milyen fajta zaklatás? - Van-e szabályzatuk a zaklatás ellen? Kaphatnak egy másolatot? Hogyan tájékoztatják a gyermekeket a zaklatás elleni politikáról? - Mi történik, ha a gyermekek között verekedés van? - Mi az eljárás, ha egy gyermek elmondja, hogy bántották? Egy másik gyermek által? A személyzet egy tagja által? - Milyen támogatást/rehabilitációt/terápiát nyújtanak a bántalmazás áldozatává vált gyermekeknek? - Voltak-e súlyos incidensek az utóbbi időben/az elmúlt hat hónapban/évben? - Vannak itt különösen veszélyeztetett gyermekek? Mi teszi őket még sebezhetőbbé? Hogyan reagál a személyzet ezekre a kiszolgáltatott helyzetekre? - Milyen ellátási formákat biztosítanak a nagyon kicsi gyermekek/többszörösen fogyatékos/kommunikációs zavarokkal küzdő/mentális egészségi problémákkal küzdő/autista/ tizenéves gyermekek számára? - Hány gyermekért felelősek az egyes kulcsfontosságú dolgozók? Mennyi időt töltenek a gyermekekkel? Milyen gyakran látogatják őket?

11. HALÁLESETEK ÉS SÚLYOS BALESETEK – Hány gyermek halt meg ebben az intézményben? Az elmúlt évben/öt évben? - Milyen nyilvántartást vezetnek a halálesetekről/súlyos incidensekről? A haláleset/incidens okai? - Mi a protokoll, ha egy gyermek meghal? Kit értesítenek? A rendőrséget? Orvost? Felügyeleti hatóságot? - Hová viszik a gyermek holttestét? - Milyen vizsgálatok folynak gyermek halála esetén? Belső/független? - Mikor értesítik a rendőrséget a halálesetekről/súlyos incidensekről? - Hogyan tájékoztatják a családokat a halálesetekről/súlyos incidensekről? - Hogyan tájékoztatják a többi gyermeket, ha egy gyermek meghalt? Van-e emlékhely az elhunyt gyermekek számára? Milyen támogatást nyújtanak a gyermekeknek, hogy megbirkózzanak egy barátjuk halálával?

12. TÁRSADALMI BEFOGADÁS – Mennyire vesznek részt a családok a gyermekeik gondozásában? - Hogyan segítik elő a családi/baráti látogatásokat? - Hozzáférhetnek-e a családok a gyermekeik meglátogatásához szükséges utazási költségek fedezésére szolgáló forrásokhoz? - Milyen gyakran hagyják el a gyermekek az intézményt? Meglátogathatják a családjukat? - Hogyan készítik fel a gyermekeket az intézmény elhagyására? - Mennyi ideig maradnak itt a gyermekek? Mennyi a leghosszabb időtartam? - Hol részesülnek a gyermekek oktatásban? - Vannak-e olyan programok, amelyek felkészítik a fiatalokat az önálló életre? - Milyen szabadidős tevékenységek várják a gyermekeket? Milyen gyakran mennek a gyerekek kirándulni/nyaralni? Hová? - Hogyan tudnak a gyermekek kapcsolatba lépni családjukkal/barátaikkal/ismerőseikkel? Milyen gyakran használhatják a telefont? Milyen támogatás áll rendelkezésre a kommunikációs zavarokkal küzdő gyermekek számára? - Hogyan kezelik a leveleket/személyes levelezést?

Fogyatékossgal élő nők és a fogyatékossgal élő nőkkel foglalkozó munkatársak

megkérdezése

a) Fogyatékkal élő nők megkérdezése

Kérjük, vegye figyelembe, hogy bizonyos kérdések csak akkor relevánsak, ha egy fogyatékkal élő nő intézményben él.

1. MÉLTÓSÁG ÉS MAGÁNSZFÉRA - Jó itt? Ezek a saját ruhái? Ön választotta őket? Ön választotta a frizuráját? Van biztonságos hely, ahol a dolgait tarthatja? Be tudja zárni a WC ajtaját? Milyen a személyzet? Ki a kedvence? Miért? Kit nem kedvel? Miért? Miben tud és miben nem tud dönteni? Itt ünnepelte a legutóbbi születésnapját? Mi a legjobb dolog az ittlétben? Mi a legrosszabb? Hová tud elmenni, ha egy kis egyedüllétre vágyik?

2. AZ INTÉZMÉNYBEN TÖRTÉNŐ ELHELYEZÉS - Miért él itt/használja ezt a szolgáltatást? Mióta él itt/használja ezt a szolgáltatást? Tartja-e a kapcsolatot családjával vagy barátaival/van-e itt barátja? Mikor jött ide? Hogyan érezte magát, amikor ideköltözött/ elkezdte használni ezt a szolgáltatást? Hol szeretne élni? Kérdezte valaki, hogy ide szeretne-e jönni? Tudja, hogy mikor fog innen elköltözni/mikor fogja abbahagyni a szolgáltatás igénybevételét?

3. AZ INTÉZMÉNYI ELHELYEZÉS ALTERNATÍVÁI - Vannak családtagjai/barátai? Tartja velük a kapcsolatot? Van nagynénje, nagybátyja vagy unokatestvére? Gondoskodott-e valaki más Önről gyermekkorában? Hogyan érzi magát, amikor itt él/használja ezt a szolgáltatást? Szeretne máshol élni? Milyen más szolgáltatást tudna elképzelni, amely hasznosabb lenne az Ön számára?

4. REKREÁCIÓ ÉS SZABADIDŐS TEVÉKENYSÉGEK - Mit csinál a szabadidejében? Milyen tevékenységeket folytat itt? Vannak itt személyes tárgyai? Részt vesz más felhasználókkal közös tevékenységekben? Tudna ezekről mesélni? Volt már kiránduláson? Milyen kiránduláson vett részt utoljára? Vannak barátai az intézményen kívül? Milyen gyakran találkozik velük?

5. ELLÁTÁSI TERV ÉS RÉSZVÉTEL - Milyen terveket készítettek Önnek itt? Elmagyarázta valaki ezeket Önnek? Ez az, amit Ön szeretne? Kivel tud a terveiről beszélni? Részt vett már a jövőre vonatkozó tervekről szóló megbeszéléseken? A személyzet elmondja Önnek, ha terveken gondolkodnak? Meghallgatják az Ön véleményét? Ki az Ön kulcsfontosságú dolgozója/ esetmenedzsere? Kedveli őt/őket? Úgy gondolja, hogy megértik Önt?

6. SZEXUÁLIS EGÉSZSÉG ÉS BIZTONSÁG - Milyen információkat/felvilágosítást kapott itt a párkapcsolatokról és a szexről? Milyen egészségügyi termékek állnak rendelkezésre? - Milyen fogamzásgátló eszközök állnak rendelkezésre? Hogyan juthat ezekhez hozzá magánúton? - Kap-e Ön vagy más nők fogamzásgátlót? Tájékoztatják Önt a lehetőségekről? Kötelező-e fogamzásgátlót szedni? - Történik-e itt sterilizáció? Hogyan? Az érintett személy kérésére vagy mások kezdeményezésére? - Előfordul-e itt abortusz? Hogyan? Az érintett személy kérésére vagy mások kezdeményezésére? - Ön és más nők között engedélyezett a személyes kapcsolat? - Kivel beszélhet Ön és más nők a kapcsolatokról és a szexről? - Ha egy

nőnek segítségre van szüksége a fürdéshez vagy a vécézéshez, a férfi vagy női személyzet nyújt segítséget? Miért? - Jelentett már szexuális zaklatást? Mikor? Kivel szemben? Kinek? Mi történt?

7. FIZIKAI EGÉSZSÉGÜGYI ELLÁTÁS ÉS BELEEGYEZÉS - Egészséges Ön? Mikor volt utoljára beteg? Szed valamilyen gyógyszert? Mikor volt utoljára fogorvosnál? Szemészetesen? Kapott injekciót? Egyetért a gyógyszerekkel? Kikérte valaki a véleményét? Volt-e bármilyen műtete? Elmagyarázta valaki, hogy miről van szó? Ön hozza meg az orvosi kezeléssel kapcsolatos döntéseket, vagy valaki más hozza meg Ön helyett?

8. BÁNTALMAZÁS - Biztonságban érzi magát itt? Érezte valaha is magát nem biztonságban? Miért? Bántották már itt valaha? Hogyan? Mit tesz a személyzet, ha valaki ideges/dühös? Történt már Önnel ilyesmi? Van olyan hely, ahová az engedetlen személyeket küldik? Van-e zaklatás? Kivel tud beszélni, ha szomorú? Kit kedvel itt? Kit nem kedvel? Miért? Tapasztalt már itt erőszakot? Vagy máshol? Volt ennek köze ahhoz, hogy Ön nő?

9. PANASZTÉTEL - Tett már panaszt korábban? Segített? Hogyan panaszkodhatnak az emberek, ha valami nem tetszik nekik? Tudja, hogy hol van a panaszláda? Komolyan veszik a panaszokat? Kivel beszélhet, ha dühös egy döntés miatt? Van valaki, aki képviseli az érdekeit?

b) Fogyatékkal élő nőkkel foglalkozó munkatársak megkérdezése

1. ELLÁTÁST IGÉNYBE VEVŐK – Hány ellátást igénybe vevő van ebben a létesítményben? Mennyi a férfiak és a nők hozzávetőleges aránya? Hozzávetőlegesen hány százalékban vannak a) 18 év alattiak, b) 18-65 évesek, c) 65 év felettiek, és közülük hányan nők? A felhasználók körülbelül hány százaléka cselekvőképességétől megfosztott vagy korlátozott (gondnokság alá helyezett)? Ezen személyek hány százaléka nő? Kik a gondnokok? (pl. családtagok, szakmai személyzet, az intézmény igazgatója)? Mennyi az átlagos tartózkodási idő az intézményben? Az elmúlt 12 hónapban hányan hagyták el az intézményt? Ezeknek a személyeknek hány százaléka volt nő? Hová mentek?

2. MÉLTÓSÁG ÉS MAGÁNSZFÉRA – Hogy hívják ezt a nőt? Van beceneve? - Mit tud mondani erről a nőről? - Mit szeret csinálni? Mit nem szeret? - Hol tartják a nő személyes tárgyait? - (Intézmények: A nők viselhetik a saját ruháikat? - Mi történik, ha egy nőnek nincs ruhája vagy személyes tárgyai? - Milyen gyakran tisztíthatják a nők a ruháikat? - Hová mehetnek a nők, hogy egy kis magánszférát élvezhessenek? - Ki léphet be a nők szobájába? - Hány nő osztozik egy szobán? A nők eldönthetik, hogy kivel szeretnének együtt lenni? A nők eldönthetik, hogy milyen ruhát vesznek fel? - Milyen szabályok vonatkoznak a fürdésre és a zuhanyozásra? Több nő együtt? Férfiakkal együtt? - Hogyan ünneplik a nők születésnapját? - Van a nőnek kulcsfontosságú dolgozója?

2. AZ INTÉZMÉNYBEN TÖRTÉNŐ ELHELYEZÉS – Miért lakik/jár ebbe az intézménybe ez a nő? - Mi az oka annak, hogy ez a nő nem élhet a közösségben/nem bentlakásos intézménybe kell járnia? - Milyen engedély van a nő elhelyezésére? Bírósági végzés? Szerződés? - A nő részt vett az itt történő elhelyezésében? A szerződés aláírásakor/(bírósági) eljárás során megkérdezték az akaratáról és a preferenciáiról? - Volt-e ez a nő valaha is intézetben elhelyezve, mielőtt ide került? Mi a nő véleménye az itt életről/az intézményben való tartózkodásról? - Milyen gyakran vizsgálják felül a nő elhelyezését? Ki által? Mi volt a legutóbbi

felülvizsgálat eredménye? - A nő gondnokság alatt áll? Milyen típusú? Ki a nő gyámja, ha van ilyen? - Milyen gyakran lép kapcsolatba a nővel a gyámja? Hogyan?

3. AZ INTÉZMÉNYI ELHELYEZÉS ÉS A SZEGREGÁLT, NEM BENTLAKÁSOS SZOLGÁLTATÁSOK ALTERNATÍVÁI – Milyen alternatívák merültek fel, mielőtt a nőt ide helyezték? - Az ebben az intézményben nyújtott szolgáltatások közül bármelyik elérhető a közösségben? - Mi a nők elbocsátásának folyamata? - Van-e terv arra, hogy ez a nő visszaköltözzön a közösségbe/nem fog szegregált, nem bentlakásos intézménybe járni? Láthatok erre példát? - Hogyan koordinál a személyzet a közösségi alapú szolgáltatásokkal a nő elbocsátásának tervezése során? - Nagy a kereslet a helyekre ebben az intézményben? Miért?

4. REKREÁCIÓ ÉS SZABADIDŐS TEVÉKENYSÉGEK – Meg tudná mondani, hogy milyen programok/tevékenységek állnak rendelkezésre a nők számára? - Hogyan választották ki ezeket az elfoglaltságokat? - Férfiak is részt vehetnek ezekben a tevékenységekben? Vannak olyan programok/tevékenységek a létesítményen belül vagy kívül, amelyeken a nők nem vehetnek részt? Miért? - Vannak számítógépek? A nők használhatják az internetet? - Milyen programokat szerveznek a nők számára a létesítményen kívül?

5. AZ ELLÁTÁS TERVEZÉSÉBEN VALÓ RÉSZVÉTEL – Beszélne nekem az itt alkalmazott ellátástervezési megközelítésről? - Hogyan vonják be a nőket ebbe a folyamatba? - Van-e valamilyen különbség ezzel kapcsolatban, ha férfiakról van szó? - Milyen rendszeresen vizsgálják felül a nők ellátási tervét? Ki által? Az érintett személy bevonásával? - Melyek a nők ellátási tervének különböző részei? - Milyen szakemberek vesznek részt a nő gondozásában és kezelésében? - Milyen nyilvántartást vezetnek a nő szándékaiól és preferenciáiról? Hogyan történik ezek felkutatása? - Ki a nő kulcsfontosságú munkatársa/ esetenmdzsera? Milyen gyakran találkoznak a nővel? - Mi történik, ha a nő nem ért egyet az ellátási terv valamelyik részével? Vagy ha azt szeretné, hogy a kulcsfontosságú munkatársát lecseréljék? - Hogyan kezelik a nők panaszait? Voltak-e már panaszok? Tudna ezekről mesélni? - Ki értékeli a nők szükségleteit? Hogyan? - Tudna beszélni a nő egyéni szükségleteiről? Milyen támogatást kap? - Mik a céljai ennek a nőnek az ellátási tervében? Milyen tervek vannak a nő függetlenségének növelésére? - Vannak életvezetési tanfolyamok? Főzés, költségvetés, személyes gondoskodás, utazás, egészségügy, háztartási tevékenységek stb. - Milyen támogatást kap a nő az önálló életvitelre való felkészüléssel kapcsolatban?

6. SZEXUÁLIS EGÉSZSÉG ÉS BIZTONSÁG – Milyen tájékoztatást/felvilágosítást kapnak a nők a párkapcsolatokról és a szexről? - Milyen egészségügyi termékek állnak a nők rendelkezésére? - Milyen fogamzásgátló eszközök állnak rendelkezésre? Hogyan juthatnak ezekhez a nők magánúton? - Kapnak-e a nők fogamzásgátlót? Tájékoztatják őket a lehetőségekről? - Történik-e sterilizáció? Hogyan? Az érintett személy kérésére vagy mások kezdeményezésére? - Történik-e abortusz? Hogyan? Az érintett személy kérésére vagy mások kezdeményezésére? - A nőknek megengedik, hogy személyes kapcsolatokat létesítsenek? - Kivel beszélhetnek a nők a kapcsolatokról és a szexről? - Hogyan biztosítják, hogy a napi higiéniai rutinok során ne fordulhasson elő szexuális visszaélés a személyzet és más ellátást igénybe vevők részéről? - Hogyan kezelik a nők szexuális zaklatással kapcsolatos állításait? - Voltak-e szexuális zaklatásról

szóló panaszok? A személyzet ellen? Más ellátást igénybe vevők ellen? Mi történt? - Milyen képzésben részesül a személyzet a szexuális egészség és biztonság kezeléséről?

7. FIZIKAI EGÉSZSÉGÜGYI ELLÁTÁS ÉS BELEEGYEZÉS – Milyen gyakran járnak orvoshoz a nők? Fogorvoshoz? Optikushoz? - Milyen védőoltásokat kapnak a nők? Hogyan kérik a beleegyezésüket? Meg tudja mutatni a nyilvántartást? - Kérem, mondja el, mi a protokoll, ha egy nő megbetegszik vagy megsérül. - Milyen egészségügyi személyzet látogatja az intézményt? Milyen gyakran? - Milyen beleegyezést kérnek és hogyan, ha egy nőnek orvosi kezelésre van szüksége? Kikérik a beleegyezését? Miben különbözik ez, ha egy nőt gondnokság alá helyeznek? - Milyen gyógyszeres kezelésben részesül a nő? Mi az oka annak, hogy ezt a gyógyszert adják? - Mi történik, ha egy nő úgy dönt, hogy nem szedi a gyógyszert/nem járul hozzá egy kezeléshez/műtéthez? - Ki írja fel a gyógyszereket és a kezeléseket? Milyen nyilvántartást vezetnek ezekről? - Milyen egészségügyi információk állnak a nők rendelkezésére? - Hogyan kezelik a fertőző betegségeket? Robbantak-e ki fertőző betegségek? - Milyen személyzetet képeztek ki elsősegélynyújtásra? Miből áll ez a képzés? - Milyen elsősegélynyújtási anyagok állnak rendelkezésre a létesítményben? Pontosan hol? - Milyen nyilvántartást vezetnek a betegségekről, balesetekről vagy sérülésekről? Betekinthetek ezekbe? - Hol tartják a gyógyszereket? Ki férhet hozzá a gyógyszerekhez? Megnézhetem a gyógyszerkönyveket? - Hogyan dokumentálják egy nő beleegyezését vagy elutasítását a kezeléshez? Kaphatok egy példát a használt nyomtatványról?

8. PANASZTÉTEL – Hogyan tehetnek panaszt a felhasználók? Hányan vannak köztük nők? - Van panaszláda? Láthatok példát egy panaszbejelentő úrlapra? - A panaszokról nyilvántartást vezetnek az ellátást igénybe vevők aktáiban? - Milyen nyilvántartást vezetnek a panaszokról? Láthatom a panasznaplót? - Hogyan vizsgálják ki az ellátást igénybe vevők panaszait? - Milyen segítség áll a panaszt tenni kívánó személyek rendelkezésére? - Milyen támogató intézkedések állnak a fogyatékossgal élő nők rendelkezésére, ha panaszt akarnak tenni? - Az ellátást igénybe vevők számára elérhető-e független érdekképviselő/tanácsadás? - Mi történik, ha egy ellátást igénybe vevő nem ért egyet a kulcsembere/gondviselője/gyámja/alkalmazottja/az intézmény igazgatója által hozott döntéssel? Fellebbezhetnek-e? - Hogyan kezelik az érzékeny vagy súlyos panaszokat? - Hány panasz érkezett az ellátást igénybe vevőktől az elmúlt hat hónapban/évben? Ezek közül mennyi érkezett nők részéről? Milyen statisztikák állnak rendelkezésre? Hogyan osztályozzák a panaszokat?

9. A SZEMÉLYZET KÉPZÉSE – Milyen képzési formák kötelezőek a személyzet számára? - Milyen típusú háttérellenőrzéseket végeznek a létesítményben dolgozó személyzetnél? - Kap-e a személyzet képzést a következő témákban: - Egészség és biztonság? - Mentális egészség? Értelmi fogyatékossg? Autizmus? - Alternatív és augmentatív kommunikáció („AAC”)?) - Emberi jogok? - Jogi normák/nemzeti tervek, iránymutatások? - Lefogási technikák? - Személyi gondozás nők számára? - Kulcsfontosságú munkavégzés? - Bántalmazás azonosítása? - Panaszok kezelése? - Gyógyszerkezelés? - Köteles-e a személyzet részt venni ilyen képzéseken? - Milyen nyilvántartást vezetnek a személyzet képzéséről?

10. BÁNTALMAZÁS – Milyen bántalmazást és erőszakot tapasztalnak itt a nők, és milyen erőszak jellemző az intézményekre/szegregált, nem bentlakásos szolgáltatásokra? - Mit tesznek itt a nők a bántalmazás és az erőszak kezelésére? - Mi történt, amikor kiköltöztek az intézményből/elhagyták a szegregált nem

bentlakásos szolgáltatást? - Hogyan befolyásolják a nők tapasztalatai a közösségben való életlehetőségeiket? - Mi segíthet nekik abban, hogy feldolgozzák ezeket a traumákat? - Hogyan bánnak a nőekkel, ha rosszul viselkednek? Miben különbözik ez a folyamat a férfiak esetében? Mi számít rossz viselkedésnek? - Milyen szankciókkal sújtják a rosszul viselkedő nőket? - Hogyan kezelik az agressziót/haragos viselkedést? Milyen de-eszkalációs technikákat alkalmaznak? Milyen képzést biztosítanak ezekről? - Milyen nyilvántartást vezetnek az incidensekről? - Használják-e elkülönített szobákat/„csendes szobákat”? Milyen célokra? Mennyi időre lehet egy nőt ott elhelyezni? Ki dönt? Milyen nyilvántartásokat vezetnek? Meg tudja mutatni? Miben különbözik a folyamat a férfiak esetében? - Használják-e fizikai korlátozást? (Szíjak, övek, csatok, kötelek, láncok, korlátozó ágyak, korlátozó székek, ketrecágyak - háló vagy fém, bilincsek stb.) Milyen célból? Mennyi ideig lehet egy nőt fizikailag lefogni, és miben különbözik ez a férfiaknál? Ki dönt erről? Milyen nyilvántartást vezetnek? Meg tudja mutatni? - A személyzet használ-e valaha kézzel végrehajtott technikákat a nők lefogására? El tudja magyarázni, hogyan történik ez? - Használják nyugtatókat? Milyen típusúakat? Milyen célból? Ki dönt erről? Milyen nyilvántartást vezetnek? - Hogyan jelentik az elkülönítéssel/korlátozással/nyugtatással kapcsolatos eseteket? Kinek? Milyen határidők vannak? - Hogyan elégítik ki a nők érzelmi szükségleteit? - Hogyan kezelik a zaklatás eseteit? - Előfordul-e itt zaklatás az ellátást igénybe vevők között? Milyen fajta zaklatásról van szó? - Van-e irányelvük a zaklatás ellen? Kaphatnak egy másolatot? Hogyan tájékoztatják a nőket a zaklatás elleni irányelvekről? - Mi történik, ha az ellátást igénybe vevők között veszekedés alakul ki? - Mi az eljárás, ha egy nő elmondja, hogy bántották? Egy másik ellátást igénybe vevő által? A személyzet egy tagja által? - Milyen támogatást/rehabilitációt/terápiát nyújtanak a bántalmazás áldozatává vált nőknek? - Történt-e bármilyen súlyos incidens az utóbbi időben/az elmúlt hat hónapban/évben? - Vannak itt olyan nők, akik különösen kiszolgáltatott helyzetben vannak? Mi teszi kiszolgáltatottá a helyzetüket? Hogyan reagálnak a munkatársak ezekre a sérülékenységekre? - Milyen ellátási/kezelési formákat biztosítanak a többszörös fogyatékkal/kommunikációs zavarokkal/mentális egészségi problémákkal/autizmussal élő nők számára? - Hány ellátást igénybe vevőért felelős egy-egy kulcsfontosságú dolgozó? Mennyi időt töltenek az ellátást igénybe vevőkkel? Milyen gyakran találkoznak velük? Lehetnek-e férfi és női ellátást igénybe vevők is?

11. HALÁLESETEK ÉS SÚLYOS BALESETEK – Hány ellátást igénybe vevő halt meg ebben az intézményben? Hányan voltak közülük nők? Az elmúlt évben/öt évben? - Milyen nyilvántartást vezetnek a halálesetekről/legsúlyosabb incidensekről? A halálesetek/események okairól? - Mi a protokoll, ha egy ellátást igénybe vevő meghal? Kit értesítenek? A rendőrséget? Orvost? Felügyeleti hatóságot? - Hová viszik az ellátást igénybe vevő holttestét? - Milyen vizsgálatokra kerül sor, ha egy ellátást igénybe vevő meghal? Belső/független? - Mikor értesítik a rendőrséget a halálesetekről/súlyos incidensekről? - Hogyan tájékoztatják a családokat a halálesetekről/súlyos incidensekről? - Hogyan tájékoztatják a többi ellátást igénybe vevőt, ha egy ellátást igénybe vevő meghalt? Van-e emlékhely az elhunytak részére? Milyen támogatást nyújtanak az ellátást igénybe vevőknek, hogy megbirkózzanak egy barátjuk halálával?

12. TÁRSADALMI BEFOGADÁS – Milyen gyakran hagyják el a nők az intézményt/látogatják az intézményt? - Hogyan készítik fel a nőket az intézmény elhagyására/a nem bentlakásos szegregált szolgáltatás látogatásának abbahagyására? Miben különbözik ez a férfiak felkészítésétől? - Mennyi ideig

maradnak itt a nők? Mennyi a leghosszabb időtartam? - Vannak-e programok a fiatalok önálló életvitelre való felkészítésére? -Milyen támogatás áll rendelkezésre a kommunikációs zavarokkal küzdő nők számára?

Példák egyéb monitoring eszközökre

- **WHO QUALITY RIGHTS TOOL KIT** – A minőség és az emberi jogok értékelése és javítása a mentális egészségügyi és szociális ellátó intézményekben:
https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/70927/9789241548410_eng.pdf?sequence=3
- **ITHACA TOOLKIT** – az emberi jogok és az általános egészségügyi ellátás ellenőrzése a mentális egészségügyi és szociális ellátó intézményekben:
https://www.mdac.org/sites/mdac.info/files/ithaca_toolkit_english.pdf
- **CHARM ESZKÖZTÁR** – A gyermekek emberi jogaival való visszaélések eltávolításának nyomon követésére szolgáló eszközkészlet: https://mdac.org/sites/mdac.info/files/charm_en.pdf
- **ISZTAMBUL PROTOKOLL** – Kézikönyv a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés hatékony kivizsgálásáról és dokumentálásáról:
https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/publications/2022-06-29/Istanbul-Protocol_Rev2_EN.pdf